

ΕΚΘΕΣΙΣ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ
 ΤΟΥ ΕΝ ΒΕΝΕΤΙΑ, ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ
 ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
 ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1976

Ὑποβάλλω ἔκθεση τῶν πεπραγμένων τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου Βυζαντινῶν καὶ Μεταβυζαντινῶν Σπουδῶν Βενετίας κατὰ τὸ ἔτος 1976, τὸ δέκατο τῆς θητείας μου ὡς διευθυντῆ τοῦ. Οἱ ἑννέα προηγούμενες ἐκθέσεις μου δημοσιεύθηκαν, μὲ τὶς ἀναγκαῖες περικοπὲς καὶ μεταβολές, στοὺς τόμους 4 (1967) - 12 (1975) τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Ἰνστιτούτου «Θησαυρίσματα». Καὶ στὴν ἔκθεση αὐτὴ ἀκολουθῶ τὴ διάταξη τῆς ὕλης καὶ τὸν τύπο πὺ ἐξω καθιερώσει στὶς προηγούμενες.

Α΄. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ

Τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας γιὰ τὸ Ἑλληνικὸ Ἰνστιτούτο Βενετίας, πὺ ἀρχισε νὰ φανερώναται τόσο ζωηρὸ κατὰ τὸ προηγούμενο ἔτος 1975, ἐκδηλώθηκε εὐτυχῶς ἀκόμη ἐντονότερο κατὰ τὸ 1976. Ἡ ἐτήσια κρατικὴ ἐπιχορήγηση αὐξήθηκε ἀκόμη περισσότερο καὶ παγιώθηκε στὸ ποσὸ τῶν 3.400.000 δραχμῶν ἢ 96.313 δολλαρίων Η.Π.Α. Ἐπίσης, ἐλάβαμε σημαντικὲς ἔκτακτες ἐνισχύσεις γιὰ τὶς ἐκδόσεις μας καὶ γιὰ τὶς ἐπισκευὲς τῶν κτηρίων ἀπὸ τὴ Διεύθυνση Ἀποδήμων Ἑλλήνων τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν (μὲ εἰσήγηση τοῦ μέγχι πρὸ ὀλίγου διευθυντῆ κ. Γ. Πετρούνακου), καθὼς καὶ ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν. Οἱ ἐπιχορηγήσεις αὐτὲς μᾶς ἐπέτρεψαν νὰ συνεχίσουμε ἀνετότερα καὶ ἀποδοτικότερα τὸ ἔργο μας, νὰ ἀντιμετωπίσουμε τὴ σοβαρὴ αὐξηση τοῦ τιμαρίθμου πὺ συνεχίζεται καθημερινά, καθὼς καὶ ἀπρόοπτες ἔκτακτες δαπάνες, ὅπως οἱ μεγάλες ἐπισκευὲς στὸ ναὸ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου τῆς Βενετίας καὶ στὸ Κοιμητήριο τοῦ Λιβόρνου (γιὰ τὶς ὁποῖες θὰ μιλήσουμε παρακάτω) καὶ ἡ πληρωμὴ ἔκτακτου φόρου ἀκινήτων πὺ τὸν ἐπέβαλε πρόσφατος ἰταλικὸς νόμος. Ἐν δὲν εἶχαμε λάβει αὐτὲς τὶς ἐπιχορηγήσεις, τότε, μὲ τὴ γενικὴ οἰκονομικὴ κρίση, οἱ δυσκολίες πὺ θ' ἀντιμετωπίζαμε θὰ ἦταν μεγάλες. Ἀλλὰ ἡ μέριμνα τῆς Πολιτείας γιὰ τὸ Ἰδρυμα ἐκδηλώθηκε ἀκόμη καὶ μὲ τὴν προσθήκη, στὸν πρόσφατο Νόμο 419/1976 «Περὶ Ὁργανισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν», εἰδικῶν διατάξεων πὺ ρύθμισαν ὀριστικὰ τὴ μονιμοποίηση καὶ τὴ συνταξιοδότηση τῶν τριῶν ἔκτακτων ὡς τώρα ὑπαλλήλων τοῦ Ἰνστιτούτου καὶ πρόβλεψαν καὶ γιὰ μιὰ νέα θέση βιβλιονόμου. Ἐτσι ἡ τακτοποίηση τῶν ἀπὸ τόσα χρό-

για ἐκκρεμῶν θεμάτων αὐτῶν θὰ ἐξασφαλίσαι τὴν ἐπιβίωση καὶ τὴν ὀμαλὴ λειτουργία τοῦ Ἰδρύματος στὸ μέλλον, πὺν διαφορετικά, ὅπως δὲν ἔπαυα νὰ τονίζω στὰ ὑπομνήματα καὶ στίς ἐκθέσεις μου, θὰ ἦταν προβληματική. Εἶμαι βέβαιος πὺς τὸ ἐνδιαφέρον τῆς Πολιτείας γιὰ τὸ μοναδικὸ ἑλληνικὸ ἐρευνητικὸ ἴδρυμα στὸ ἐξωτερικὸ θὰ συνεχιστεῖ ἀδιάπτωτο καὶ στὸ μέλλον.

Β' - Γ'. ΕΡΓΑ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΕΩΣ ΚΑΙ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ

Παρόλο πὺν οἱ συνθήκες στὸν τομέα τῆς ἀνοικοδομήσεως στὴν Ἰταλία καὶ ἰδίως στὴ Βενετία ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι δυσμενέστετες, χωρὶς νὰ προβλέπεται δυστυχῶς σύντομη βελτίωσή των, κατορθώσαμε ἐφέτος νὰ ἐκτελέσουμε ριζικὰ ἀνακαινιστικὰ ἔργα σὲ σημαντικὰ κτήρια. Ἔτσι, μπορέσαμε πρῶτα, μὲ τίς ἐκτακτες πιστώσεις τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν, πὺν μᾶς ἔχουν χορηγηθεῖ ἀπὸ παλαιότερα, ἀλλὰ ἔμεναν ἀχρησιμοποίητες ἐξαιτίας τῆς γενικῆς ἀπαγορεύσεως ἀνακαινιστικῶν ἔργων στὴ Βενετία, νὰ ἀνακαινίσουμε τὸν τρίτο ὄροφο, πὺν ἀπελευθερώθηκε ἀπὸ τὸ μισθωτὴ του, τοῦ ἀκινήτου τοῦ Ἰνστιτούτου στὸ Castello ἀριθ. 3603. Ἡ εἰδικὴ τριμελὴς Διαχειριστικὴ Ἐπιτροπὴ, πὺν ἀνασυγκροτήθηκε μὲ τὸ διορισμὸ τοῦ ἀρχιτέκτονα κ. Ἰορδάνη Δημακοπούλου, διευθυντῆ Ἀναστηλώσεως τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν (σὲ ἀντικατάσταση τοῦ ἀεμνήστου Διονυσίου Πατρικίου), ἐπρογραμματίσε ἀνακαινίσεις καὶ ἄλλων κτηρίων, πὺν θὰ πραγματοποιηθοῦν μόλις ἐπιτύχουμε τίς ἄδειες ἀπὸ τὸ Δῆμο τῆς Βενετίας, στὸν ὁποῖον ἐκκρεμοῦν οἱ αἰτήσεις μας ἀπὸ χρόνια.

Ὑστερα ἀπὸ τὸ μεγάλο σεισμὸ τῆς 6 Μαΐου, ἐκρίναμε ἀναγκαῖο νὰ ἐλέγξουμε καὶ ἐπιδιορθώσουμε τίς στέγες τῶν κτηρίων τοῦ Campo dei Greci. Ἐπισκευάσαμε τὴ στέγη τοῦ μεγάρου τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος, ὅπου ἀντικαταστήσαμε ἑκατοντάδες σπασμένα κεραμίδια καὶ κατεδαφίσαμε τέσσερις ψηλὲς καπνοδόχους, πὺν εἶχαν γίναι ἐτοιμόρροπες ἀπὸ τὸ σεισμὸ. Γιὰ τὰ ἔργα σὲ μεγάλη κλίμακα πὺν ἀρχίσαμε στὸν τροῦλλο καὶ στὴ στέγη τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, μὲ τὴν ἐκτακτὴ ἐνίσχυση τῆς Διευθύνσεως Ἀποδήμων Ἑλλήνων τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, θ' ἀσχοληθοῦμε στὴν ἐκθεση τοῦ ἐπομένου ἔτους, γιὰ τὴν αὐτὰ μόλις ἄρχισαν. Ἐπειδὴ ἐξ ἄλλου τὸ κωδωνοστάσιο τοῦ Ἁγίου Γεωργίου παρουσιάζει ἀπὸ τὴν πρῶτη κατασκευή του σημαντικὴ κλίση, προκαλέσαμε τὴν ἐπίσκεψη ἀρμόδιας ἐπιτροπῆς ἐμπειρογνομῶνων τοῦ Δήμου Βενετίας, πὺν ἀνέλαβε νὰ τὸ ἐλέγξει ἀπὸ στατικὴ πλευρὰ καὶ νὰ τὸ παρακολουθεῖ τακτικά.

Ἐφέτος πραγματοποιήσαμε τὸν καθαρισμὸ ἀπὸ τὴ σκουριά, τὴν ἐπισκευὴ καὶ τὴ βαφὴ ὅλων τῶν περιτεχῶν σιδερένιων θυρῶν, παραθύρων καὶ κιγκλιδω-

μάτων πού περιφράσσουν τὸ Campo dei Greci καὶ πού εἶχαν ἀπόλυτη ἀνάγκη φροντίδας. Ἐλαιοχρωματίσαμε ἐπίσης ὅλα τὰ παραθυρόφυλλα τοῦ μεγάρου Φλαγγίνη, τοῦ μεγάρου τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος, καθὼς καὶ τὶς θύρες τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Τέλος, ἐχρωματίσαμε ὁλόκληρο τὸ δεύτερο καὶ τὸν τρίτο ὄροφο (διαμερίσματα ὑποτρόφων καὶ φιλοξενουμένων καὶ χώρους ὑποδοχῆς) τοῦ μεγάρου Φλαγγίνη. Στὸ ἰσόγειο τοῦ μεγάρου αὐτοῦ ἀντικαταστήσαμε τὸ φωτισμὸ τῆς Βιβλιοθήκης μὲ τελειότερο.

Ἐπειδὴ ἀχρηστεύθηκαν μὲ τὴ χρήση οἱ παλιᾶς συσκευές, ἀγοράσαμε νέα συσκευή πλυντηρίου, νέα κουζίνα ἀεριόφωτος καὶ νέα ἠλεκτρικὴ σκούπα. Ἀγοράσαμε ἐπίσης νέα συσκευή φωτοτυπικῆς ἀναπαραγωγῆς ἐντύπων καὶ χειρογράφων (Olivetti τύπου Coria 1500), πού μπορεῖ νὰ ἀναπαράγει σὲ κοινὸ χαρτὶ καὶ ἀπὸ τὶς δυὸ ὄψεις. Τέλος, κατασκευάσαμε τέσσερις μεγάλες ξύλινες βιβλιοθήκες, συνολικοῦ μήκους 9,40 μέτρων, ἀπαραίτητες ὕστερα ἀπὸ τὴ μεγάλη αὔξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν βιβλίων μας.

Δ'. ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟ ΕΡΓΟ

Τὸ ἐπιστημονικὸ ἔργο τοῦ Ἰνστιτούτου κατὰ τὸ 1976 εἶναι τὸ ἀκόλουθο.

1) ΕΡΕΥΝΗΤΕΣ

Τρεῖς ἀπὸ τοὺς παλιοὺς ἐρευνητὲς ὑποτρόφους τοῦ Ἰνστιτούτου ἐξακολούθησαν νὰ ἐργάζονται σ' αὐτό, μὲ παράταση τῆς ὑποτροφίας των καὶ κατὰ τὸ 1976, οἱ δεσποινίδες α) Μαρία Κωνσταντουδάκη, β) Χρυσάνθη Παναγιωτοπούλου καὶ γ) Εὐτυχία Λιάτα. Ἀπ' αὐτὲς ἀποχώρησαν μὲ τὴ λήξη τῆς ὑποτροφίας τους οἱ δεσποινίδες Κωνσταντουδάκη καὶ Λιάτα, ἐνῶ ἡ δεσποινὶς Παναγιωτοπούλου, πού πῆρε νέα δεκάμηνη παράταση, ἐργάστηκε ὁλόκληρο τὸ ἔτος. Στους παλιούς αὐτοὺς ὑποτρόφους προστέθηκαν καὶ οἱ τρεῖς νέοι, πού εἶχαν ἐπιτύχει στὸν περυσινὸ διαγωνισμὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ ἦρθαν τὸ Φεβρουάριο, δηλ. δ) ἡ δεσποινὶς Ἀναστασία Παπαδία καὶ οἱ κ. κ. ε) Παναγιώτης Μιχαηλάρης καὶ στ) Τριαντάφυλλος Σκλαβενίτης, καὶ οἱ τρεῖς πτυχιούχοι τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἐς σημειωθεῖ πὼς στὸ διαγωνισμὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν πού ἔγινε αὐτὸ τὸ μῆνα ἐπέτυχαν δυὸ νέοι ὑπότροφοι, ἡ δεσποινὶς Δέσποινα Βλάχση καὶ ὁ κ. Ἰωάννης Ψαρᾶς, πού θὰ ἔλθουν στὴν ἀρχὴ τοῦ ἐπομένου ἔτους 1977. Γιὰ τὴν ἐργασία τοῦ καθενὸς ἀπὸ τοὺς ἔξι ἐρευνητὲς πού ἐργάστηκαν ἐφέτος στὸ Ἰνστιτούτο ἔχω νὰ ἀναφέρω τὰ ἀκόλουθα :

α) Ἡ δεσποινὶς Μαρία Κωνσταντουδάκη, πού ἔμεινε στὸ Ἰνστιτούτο ὡς τὶς 18 Ἰουλίου (ἡ ὑποτροφία της ἔληξε στὶς 11 Μαΐου, ἀλλὰ φιλοξενήθηκε γιὰ ἓνα ἀκόμη δίμηνο), συνέχισε τὴ μελέτη καὶ τὴν ἔρευνα γιὰ τὸ θέμα τῆς διδακτορικῆς διατριβῆς της (*«Ἱταλικὲς ἐπιδράσεις στὴ ζωγραφικὴ τοῦ Μιχαὴλ Δαμασκηνοῦ»*), πού τὴν προχώρησε σὲ σημεῖο ἱκανοποιητικό. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ πῆγε στὴ Βιέννη (12 - 19 Ἀπριλίου) καὶ μελέτησε στὴ βιβλιοθήκη Albertina σχέδια καὶ χαρακτηριστικὰ Ἱταλῶν καλλιτεχνῶν τοῦ 16ου αἰώνα καὶ στὰ μουσεῖα καὶ τὶς πινακοθῆκες τῆς πόλεως ἔργα τέχνης σχετικὰ μὲ τὸ θέμα της. Γιὰ τὸν ἴδιο σκοπὸ πῆγε καὶ στὴ Φλωρεντία (3 - 9 Μαΐου) καὶ μελέτησε ἰταλικά ἔργα καὶ χαρακτηριστικὰ σχέδια στὸ Gabinetto dei disegni e stampe τῆς πινακοθήκης Uffizi. Τέλος, στὶς 24 - 25 Ἰουνίου πῆγε μὲ ἐντολή μου στὴν Τεργέστη καὶ μελέτησε τὴ συλλογὴ ζωγραφικῶν ἔργων τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Τεργέστης πού εἶναι ἐκτεθειμένη στὶς τρεῖς αἴθουσες τοῦ μουσεῖου της στὸ κτήριο τῆς Κοινότητος (Riva 3 novembre ἀριθ. 7). Γιὰ τὴ συλλογὴ αὐτὴ ὑπέβαλε στὸ Ἰνστιτούτο καὶ γραπτὴ ἔκθεση. Ἐξ ἄλλου, ἐξακολούθησε νὰ ἐκτελεῖ καθήκοντα προσωρινοῦ βιβλιοθηκαρίου.

Ἡ δ. Κωνσταντουδάκη, κατεβαίνοντας στὴν Ἑλλάδα, ἔλαβε μέρος στὸ Δ' Διεθνὲς Κρητολογικὸ Συνέδριον πού πραγματοποιήθηκε στὸ Ἡράκλειο τῆς Κρήτης (29 Αὐγούστου - 3 Σεπτεμβρίου), ὅπου παρουσίασε ἀνακοίνωση μὲ τὸν τίτλο *«Εἰδήσεις γιὰ τὴ συντεχνία τῶν ζωγράφων τοῦ Χάνδακα τὸ ΙΣΤ' αἰ.»*, πού θὰ δημοσιευτεῖ στὰ Πρακτικὰ τοῦ Συνεδρίου. Στὴν Ἀθήνα παρακολούθησε ἐπίσης τὶς ἐργασίαι τοῦ ΙΕ' Διεθνοῦς Βυζαντινολογικοῦ Συνεδρίου (6 - 11 Σεπτεμβρίου). Τὸ φθινόπωρο ξαναγύρισε στὴ Βενετία ὡς ἔκτακτη φιλοξενουμένη (βλ. παρακάτω).

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὕλικὸ τῆς διατριβῆς της, ἡ δ. Κωνσταντουδάκη ἔχει μαζέψει καὶ ἐτοιμάζει γιὰ δημοσίευση καὶ ἀξιόλογο ὕλικὸ σχετικὸ μὲ τοὺς ζωγράφους τῆς Κρήτης τὸ ΙΣΤ' αἰώνα. Μιὰ μελέτη της παρέδωκε ἤδη γιὰ τὸν τόμο 13 (1976) τῶν «Θησαυρισμάτων» πού τυπώνεται. Ἄς προστεθεῖ πὼς ἡ μελέτη της γιὰ τὸ Δομήνικο Θεοτοκόπουλο πού δημοσιεύτηκε στὸν τόμο 12 (1975) τῶν «Θησαυρισμάτων» στὰ γαλλικά, δημοσιεύεται τώρα συμπληρωμένη, στὰ ἑλληνικά, στὸ «Δελτίον τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας».

Τὸ διάγραμμα τῆς διδακτορικῆς διατριβῆς της ἀπὸ τὴν ὁποία ἔχει ἤδη συντάξει μερικὰ κεφάλαια, ἡ δ. Κωνσταντουδάκη τὸ συζήτησε μαζί μου, καθὼς καὶ μὲ τοὺς εἰδικοὺς ἱστορικοὺς τῆς βυζαντινῆς τέχνης στὴν Ἀθήνα, πού τὸ ἐνέκριναν.

β) Ἡ δ. Εὐτυχία Λιάτα, πού ἀποχώρησε στὶς 28 Αὐγούστου μὲ τὴ λήξη τῆς ὑποτροφίας της, συμπλήρωσε ἐφέτος τὴ συλλογὴ ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου τοῦ ὕλικου τοῦ σχετικοῦ μὲ τὸ θέμα τῆς διδακτορικῆς της δια-
ΠΑΑ 1976

τριβής «Γεώργιος Α. Μέλος, "Ελληνας έμπορος στη Βενετία (1712 - 1732)». Συγκέντρωσε επίσης από τις βιβλιοθήκες τής Βενετίας βιβλιογραφία σχετική με τὸ εμπόριο, τὴ βιομηχανία καὶ τὴν κοινωνικὴ ζωὴ τῆς Βενετίας στὴν ἐποχὴ τοῦ Μέλους. Ἡ δ. Λιάτα μοῦ παρέδωσε τὸ διάγραμμα τῆς διατριβῆς της, πού τὴν ἔχει διαιρέσει σὲ δυὸ μέρη (τὰ βιογραφικὰ τοῦ Μέλους καὶ τὴ δραστηριότητά του ὡς ἐμπόρου) καὶ πού τὸ ἐνέκρινε στὶς γενικὲς του γραμμές. Ἐς σημειωθεῖ πὼς ἀπὸ τὸ πλούσιο ὕλικὸ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου πού συγκέντρωσε προκύπτουν καὶ πολλὲς ἄλλες γενικότερου ἐνδιαφέροντος εἰδήσεις γιὰ τὶς πρώτες δεκαετίες τοῦ ΙΗ' αἰ. στὴν Ἑλλάδα. Μερικὲς ἀπὸ τὶς εἰδήσεις αὐτὲς τὶς παρουσίασε σὲ μελέτη της με τὸν τίτλο «Μαρτυρίες γιὰ τὴν πτώση τ' Ἀναπλιοῦ στοὺς Τούρκους (9 Ἰούλη 1715)» πού δημοσίευσε πρόσφατα στὸ περιοδικὸ «Μνήμων», τόμ. 5 (1975), σ. 101 - 156. Τέλος, ἡ δ. Λιάτα, χρησιμοποιώντας ὕλικὸ πού τῆς ὑπέδειξε, συνέταξε μελέτημα με τὸν τίτλο «Ἱερεῖς τῶν Ἑλλήνων τῆς Βενετίας ἀπὸ τὸ 1412 ὡς τὸ 1558 (Κατάλογος καὶ ἔγγραφα)», πού δημοσιεύεται στὸν τόμο 13 (1976) τῶν «Θησαυρισμάτων».

γ) Ἡ δ. Χρυσάνθη Παναγιωτοπούλου, πού ἐπέτυχε δεκάμηνη παράταση τῆς ὑποτροφίας της καὶ ἔτσι θὰ παραμείνει στὸ Ἰνστιτούτο ὡς τὸν Ἰούλιο τοῦ 1977, συνέχισε καὶ ἐφέτος πολὺ ἀποδοτικὰ τὴν ἔρευνα καὶ τὴ συλλογὴ τοῦ ὕλικου τοῦ σχετικοῦ με τὴ διδακτορικὴ της διατριβὴ γιὰ τὸ μητροπολίτη Φιλαδελφείας Μελέτιο Τυπάλδο (1685 - 1713). Ἐτσι ἐργάστηκε :

1) Στὴ μικροταινιοθήκη τοῦ Ἰδρύματος Giorgio Cini, ὅπου ἐπεσήμανε ἀποκαλυπτικὰ στοιχεῖα γιὰ τὶς ἐπαφὲς τοῦ Τυπάλδου με τὸν παπικὸ ἀντιπρόσωπο στὴ Βενετία ἀπὸ τὸ Archivio Secreto Vaticano (Nunciatura di Venezia).

2) Στὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας, ὅπου συμπλήρωσε τὴ συλλογὴ τοῦ ὕλικου της με διάφορα λεπτομερειακὰ εὑρήματα.

3) Στὰ ἐνοριακὰ ἀρχεῖα τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Sant' Antonin καὶ τοῦ San Giovanni in Bragora, ὅπου ὅμως δὲν διαπίστωσε τὴν ὑπαρξὴ πολλῶν νέων στοιχείων.

Γιὰ νὰ ὀλοκληρώσει τὶς ἔρευνές της, ἡ δ. Παναγιωτοπούλου ἐκρίθηκε ἀπαραιτήτο νὰ πάει στὴ Ρώμη, ὅπου ἐργάστηκε ἐπὶ δίμηνο (5 Μαΐου - 15 Ἰουλίου). Πραγματικά, ἡ ἔρευνά της στὶς ἐκεῖ βιβλιοθήκες καὶ τὰ Ἀρχεῖα ἀπέφερε πλούσια συγκομιδὴ. Ἐτσι ἐρεύνησε :

1) Τὰ Μυστικὰ Ἀρχεῖα τοῦ Βατικανοῦ, ἰδίως τὶς σειρὲς Segretaria di Stato Venezia (vol. 9, 11, 37, 90, 412), Fondo Albani (vol. 13, 220 - 222), Epistoles ad principes (vol. 80 - 85), Lettere di vescovi e prelati (vol.

71 - 134), Lettere di particolari (vol. 57 - 120), Miscellanea, arm. 11, 110. Τὸ ἀποτέλεσμα στάθηκε πολὺ ἱκανοποιητικό, γιατί βρῆκε παπικά βρενί καὶ δεκάδες αὐτόγραφεσ ἐπιστολὲσ τοῦ Τυπάλδου σὲ καρδιναλίους καὶ τὸν Πάπα.

2) Τὸ ἱστορικό ἀρχεῖο τῆσ Propaganda Fide. Διέτρεξε τὶσ κυριότερεσ σειρές: Acta vol. 41 - 95, Scritture originali riferite nelle Congregazioni Generali vol. 426 - 612, Congregazioni particolari vol. 31, καθὼσ καὶ διάφορεσ ὑποσειρὲσ τῶν Scritture riferite nei congressi, Miscellanee varie τόμ. I - IV, XI, XVI, XXXIII, Miscellanee generali τόμ. IV, Udienze vol. 2 - 4 κ. ἄ. Ἀπὸ τὴν ἔρευνα προέκυψε πὼσ ἡ ὑπόθεση τοῦ Τυπάλδου θεωρήθηκε ἀπὸ τὴν Propaganda τόσο σημαντική, ὥστε ἀπασχόλησε τοὺσ καρδιναλίους τῆσ στὶσ εἰδικὲσ μηνιαῖεσ συνελεύσεισ των (Congregazioni particolari), ὅπου ἀναλύονταν τὰ πιὸ σπουδαῖα θέματα.

3) Τὴ Bibliotheca Vallicelliana, ὅπου βρέθηκαν δευτερεύοντα, ἀλλὰ χρήσιμα στοιχεῖα.

4) Τὰ ἀρχεῖα τῶν Ἰησουϊτῶν, ὅπου ὅμως ἴχνη μονάχα βρέθηκαν τῆσ φημολογούμενεσ ἀλληλογραφίασ τῶν ἐκπροσώπων τοῦ Τάγματοσ μὲ τὸν Τυπάλδο.

5) Τὰ ἀρχεῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κολλεγίου, ὅπου ὅμως δὲν βρῆκε τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν παλιὰ προσωπογραφία (χαλκογραφία) τοῦ Τυπάλδου, κρεμασμένη σὲ περίοπτη θέση.

6) Τὰ ἀρχεῖα τῶν Ὁρατοριανῶν, μὲ τοὺσ ὁποίους ὁ Τυπάλδοσ συνδεόταν ἰδιαίτερα. Παρόλα αὐτά, ἡ ἔρευνα δὲν ἔφερε σὲ φῶσ κανένα σχετικό στοιχεῖο.

Ἡ περίφημη ὁμολογία καθολικῆσ πίστεωσ τοῦ Τυπάλδου, γιὰ τὴν ὁποία γίνεται λόγοσ συχνά στὰ ἔγγραφα, δὲ στάθηκε δυνατὸ νὰ βρεθεῖ πουθενά. Πιθανότατα ἡ ὁμολογία αὐτή, μαζί μὲ ἄλλα στοιχεῖα γιὰ τὸν Τυπάλδο, βρίσκεται στὰ ἀρχεῖα τῆσ Ἱερᾶσ Ἐξετάσεωσ στὴ Ρώμη, ὅπωσ προκύπτει ἀπὸ ρητὲσ ἐνδείξεισ τοῦ Ἀρχείου τῆσ Propaganda. Ἀλλὰ δυστυχῶσ τὰ ἀρχεῖα τῆσ Ἱερᾶσ Ἐξετάσεωσ μένουν ἐρμητικά κλειστά καὶ ἀπρόσιτα σχεδὸν σὲ ὅλους καὶ ἔτσι οἱ ἐλπίδεσ γιὰ τὴν ἀνεύρεση τοῦ σημαντικοῦ αὐτοῦ στοιχείου εἶναι μικρὲσ.

Τέλοσ, ἡ δ. Παναγιωτοπούλου ἐτοίμασε ἐργασία μὲ τὸν τίτλο «Τὸ τελευταῖο αὐτόγραφο σημειωματάριο (1613 - 1616) τοῦ Γαβριήλ Σεβήρου» πὸν δημοσιεύεται στὸν τόμο 13 (1976) τῶν «Θησαυρισμάτων».

δ) Ἡ δ. Ἀναστασία Παπαδία, πὸν ἔφτασε στὴ Βενετία τὴν 1 Φεβρουαρίου, ἀνέλαβε μὲ ὑπόδειξή μου νὰ ἐτοιμάσει διδακτορικὴ διατριβὴ μὲ θέμα τὴν Κρητικὴ ἐπανάσταση τοῦ Γεωργίου Καντανολέου (1525 - 1529). Ἀφοῦ κατατοπίστηκε πρῶτα μὲ τὴν ὑπάρχουσα βιβλιογραφία καὶ μελέτησε καὶ ἀποδελτίωσε

πληροφορίες σχετικές με τὴ βενετοκρατούμενη Κρήτη ἀπὸ ἑλληνικά καὶ ξένα περιοδικά, ἐργάστηκε γιὰ τὴ συλλογὴ τοῦ ὕλικού της στὰ ἀκόλουθα ἰδρύματα τῆς Βενετίας :

1) Στὰ Κρατικά Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας, ὅπου μελέτησε τὶς σειρὰς *Duca di Candia*, *Ducali e lettere ricevute* (b. 4) καὶ *Missive e responsive* (b. 8), *Bandi* (b. 15) καὶ *Memoriali* (b. 33 καὶ 34), *Collegio - Lettere Mar*, *Lettere Secreta* (f. 2 - 15), *Commissioni* (1513 - 1519) καὶ *Notatorio* (reg. 17 - 21), *Maggior Consiglio - Deliberazioni* (reg. 25, 26), *Leggi* (1244 - 1529), *Senato Deliberazioni Mar* (reg. 16 - 22), *Senato Secreta* (reg. 39 - 54 καὶ f. 4 - 10), *Consiglio dei Dieci - Parti comuni* (reg. 1 - 11), *Criminali* (reg. 1 - 4), *Misti* (reg. 44 - 47) καὶ *Secrete* (reg. 1 - 3 καὶ f. 1 - 3), *Capi del Consiglio dei Dieci - Lettere di Rettori e altre cariche* (b. 285, 286).

2) Στὴ Μαρκιανὴ Βιβλιοθήκη, ὅπου μελέτησε τοὺς ἰταλικοὺς κώδικες τῆς VI σειρᾶς ὑπ' ἀριθ. 3 (5999), 75 (8303), 137 (6143), 153 (5911), 154 (5800), 156 (6005), 286 (5985), 340 (5750), 350 (5752) καὶ τῆς VII σειρᾶς ὑπ' ἀριθ. 36 (8380), 198 (8383), 214 (8163), 304 (8384), 336 (8662), 363 (7873), 525 (7497), 569 (7946), 631^A (7476), 648 (8067), 889 (7798), 914 (8592), 918 (8392), 1188 (9571), 1190 (8880), 1566 (8339), 1750 (8773), 1683 (8976).

3) Στὴ Βιβλιοθήκη *Querini Stampalia*, ὅπου μελέτησε τοὺς κώδικες τῆς σειρᾶς IV πὸν ἀναφέρονται στὴν Κρήτη.

4) Στὴ Βιβλιοθήκη τοῦ Μουσείου *Correr*, ὅπου διέτρεξε τοὺς κώδικες τῆς σειρᾶς *Provenienze Diverse* καὶ σκοπεύει νὰ συνεχίσει τὴν ἔρευνα τῶν ὑπόλοιπων σειρῶν.

Ἡ ἔρευνα τῆς δ. Παπαδία προσανατολίζεται στὴν ἐξακριβώση τῶν γεγονότων καὶ ἰδίως τοῦ χαρακτήρα τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῶν αἰτίων πὸν τὴν προκάλεσαν.

Ἐξ ἄλλου ἢ δ. Παπαδία μελέτησε χειρόγραφο πὸν τῆς παρέδωκα καὶ ἐτόιμασε μελέτη μετὸν τίτλο «*Ἐκθεση τοῦ Camillo Gonzaga γιὰ τὰ πρῶτα χρόνια (1645 - 1647) τοῦ Κρητικοῦ Πολέμου*», πὸν θὰ δημοσιευτεῖ στὸν τόμο 13 (1976) τῶν «Θησαυρισμάτων».

Τέλος, ἀπὸ τοὺς φακέλους 749 καὶ 750 τῆς σειρᾶς *Cinque savi alla mercanzia* φωτοτύπησε ἔγγραφα σχετικὰ μετὴν ἱστορία τῆς Σμύρνης, πὸν σκοπεύει νὰ τὰ παρουσιάσει σὲ προσεχεῖς ἐργασίες.

ε) Ὁ κ. Παναγιώτης Μιχαηλάρης, πὸν ἔφτασε στὸ Ἰνστιτοῦτο στὶς 19 Φεβρουαρίου, ἀποφάσισε, ὕστερα ἀπὸ τὸν πρῶτο κατατοπισμὸ του στὰ βενετικά

ἀρχεῖα καὶ ἀπὸ συνεννόηση μαζί μου, νὰ ἐτοιμάσει διδακτορική διατριβὴ μὲ θέμα τοὺς Ἀθηναίους ἐμπόρους καὶ λογίους στὴ Βενετία τοῦ ΙΘ' αἰώνα. Λίγο ὅμως ἀφοῦ ἄρχισε τὴν ἔρευνά του στὰ Κρατικά Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας, εἶχε τὴν τύχη ν' ἀνακαλύψει δλόκληρο τὸ ἰδιωτικὸ ἀρχεῖο τῆς ἀθηναϊκῆς οἰκογένειας Περούλη, ποὺ ἀποτελεῖ μέρος τῶν ἀρχείων τῆς Grande Fraternal Sant' Antonin. Ὁ ὄγκος καὶ ἡ σπουδαιότητα τοῦ ὑλικοῦ αὐτοῦ τὸν ἀνάγκασαν νὰ περιορίσει τὴν ἔρευνά του ἀποκλειστικά στὴν ἐξέταση τῶν ἐμπορικῶν δραστηριοτήτων τῶν μελῶν τῆς παραπάνω οἰκογένειας, ποὺ καλύπτει μὲ τὴ δράση της διάστημα 150 ἐτῶν (ἀπὸ τὸ 1650 - 1797 περίπου).

Ἡ πρώτη ἐξέταση καὶ ἀξιολόγηση τοῦ παραπάνω ὑλικοῦ ὑπῆρξε τὸ κύριο ἔργο τῆς ἔρευνάς του ὡς τώρα. Ἐρεῦνησε στὶς τρεῖς σειρὲς τοῦ ἀρχείου: 1) Commissaria dei Conti Perulli (b. 1 - 40), 2) Archivio privato dei Conti Perulli (b. 1 - 48) καὶ 3) Archivio Privato Perulli - serie terza (b. 1 - 57) καὶ διαπίστωσε γενικὰ τὴ σπουδαιότητα τοῦ ὑλικοῦ γιὰ τὴ νεώτερη ἱστορία μας. Πρέπει νὰ σημειωθεῖ πὼς ἡ τρίτη σειρά τοῦ ἀρχείου ἦταν ἐντελῶς ἄγνωστη καὶ ἀκαταλογογράφητη καὶ ἐντοπίστηκε μὲ τὴ βοήθεια τῶν ὑπαλλήλων τῶν Κρατικῶν Ἀρχείων τῆς Βενετίας.

Ὁ κ. Μιχαηλάρης ἐρεῦνησε παράλληλα καὶ στὶς παρακάτω σειρὲς τῶν Κρατικῶν Ἀρχείων: 1) Consiglio dei X - Suppliche (b. 4 - 6), 2) Inquisitori di Stato (b. 703, 714, 784), 3) Grande Fraternal Sant' Antonin (b. 1 - 4, 86, 210, 211, 245, 246, 356 - 358, 362, 363, 366, 380), 4) Cinque Savi alla Mercanzia - serie prima (b. 31 - 35, 54, 140, 141, 157 - 165, 635, 636), 5) Provveditore sopra i feudi (b. 740, 1073, 1171), 6) Atti Francesco Vellano (b. 13604, 13617, 13705 - 13709), 7) Archivio proprio Grimani (b. 52 - 54), 8) Miscellanea codici: II (b. 23 - 32) καὶ 9) Duca di Candia (b. 25, 31, 52).

Ἐρευνώντας τὸ θέμα του καὶ ἀπὸ βιβλιογραφικὴ πλευρά, ἄρχισε νὰ μαζεύει τὸ δημοσιευμένο ὑλικὸ καὶ ἀποδελτίωσε τὰ περιοδικὰ «Νέος Ἑλληνομνήμων», «Ἑλληνικά» καὶ «Archivio Veneto».

Στὸ ἀρχεῖο Περούλη ἀνακάλυψε καὶ ἀνέκδοτες ἐπιστολὲς τοῦ Μιχαὴλ Ν. Γλυκὸ στὸ Μιχ. Σταμ. Περούλη, τὶς ὁποῖες θὰ δημοσιεύσει στὸν τόμο 13 (1976) τῶν «Θησαυρισμάτων».

Τέλος, ὁ κ. Μιχαηλάρης ἀνέλαβε μὲ μεγάλο ζῆλο τὸ ἔργο τοῦ προσωρινοῦ βιβλιοθηκαρίου τοῦ Ἰνστιτούτου, διαδεχόμενος τὴ δ. Μαρία Κωνσταντουδάκη.

στ) Ὁ κ. Τριαντάφυλλος Σκλαβενίτης, ποὺ ἔφτασε κι αὐτὸς στὸ Ἰνστι-

τουτο στις 19 Φεβρουαρίου, αποφάσισε να διαλέξει θέμα διδακτορικής διατριβής με τον τίτλο «*Ελληνικά ιστορικά έργα (1750 - 1800)*». Ο κ. Σκλαβενίτης άρχισε την έρευνά του με την επισήμανση και καταγραφή των ιστορικών έργων αυτών (τόσο των πρώτων εκδόσεών τους όσο και των ανατυπώσεων, αλλά και των χειρογράφων, όταν πρόκειται για ανέκδοτα) με τη βοήθεια βιβλιογραφικών και γραμματολογικών έργων. Η καταγραφή αυτή περιέλαβε και την περίοδο 1801 - 1821 για την περίπτωση που θα επεκτείνει χρονικά την έρευνά του, αν διαπιστώσει πως το 1800 δεν αποτελεί δικαιολογημένη τομή. Το υλικό που μάζεψε το κατέταξε ήδη ειδολογικά και χρονολογικά. Παράλληλα άρχισε την ανάγνωση του καθενός από τα έργα που συγκέντρωσε, την αναζήτηση των προτύπων τους και την παράλληλη μελέτη τους. Άσχολήθηκε με τη συλλογή βιογραφικών στοιχείων για το συγγραφέα ή το μεταφραστή, για την έκδοση και τους παράγοντες της, καθώς και την ανταπόκριση του αναγνωστικού κοινού της εποχής.

Ο κ. Σκλαβενίτης εργάστηκε κυρίως στη βιβλιοθήκη του Έλληνικού Ίνστιτούτου, αλλά και σε άλλες βιβλιοθήκες της Βενετίας και χρησιμοποίησε και αντίγραφα που του στάλθηκαν από βιβλιοθήκες ελληνικές και του έξωτερικού. Έχει σκοπό να επισκεφτεί και να μελετήσει τις βιβλιοθήκες της Πάδοβας, της Τεργέστης και της Ρώμης.

Άρκετά τον άπασχόλησε ή άποδελτίωση καταλόγων χειρογράφων, για να έντοπίσει ανέκδοτα τυχόν ιστορικά έργα της περιόδου που τον άπασχολεί και να έξακριβώσει επίσης την παράλληλη χειρόγραφη παράδοση των τυπωμένων έργων. Στην προσπάθειά του να γνωρίσει την κίνηση της εποχής και στον τομέα των άλλων συγγενών γραμματολογικών κλάδων, άσχολήθηκε με τη συγκέντρωση της βιβλιογραφίας και την καταγραφή εκδόσεων των έργων της μυθολογίας, του μυθιστορήματος, της γεωγραφίας, των προσκυνηταριών και περιγραφών μοναστηριών. Άποδελτίωσε επίσης τα περιοδικά «Νέος Έλληνομνήμων», «Έλληνικά», «Δελτίον Ίστορικής και Έθνολογικής Έταιρείας» και «Πελοποννησιακά», συγκεντρώνοντας πληροφορίες για συγγραφείς και θέματα.

Παράλληλα ο κ. Σκλαβενίτης προχώρησε ίκανοποιητικά στη συλλογή και μελέτη των Προλεγομένων των έργων της νεοελληνικής ιστοριογραφίας με σκοπό τη σχολιασμένη συγκεντρωτική άναδημοσίευσή τους, σύμφωνα με εϋχή που έχει εκφραστεί από τον καθηγητή κ. Δ. Α. Ζακυθινό στα «Πρακτικά της Άκαδημίας Άθηνών», τόμ. 49 (1974), σελ. 82, σημ. 71.

Τέλος, ο κ. Σκλαβενίτης, χρησιμοποιώντας υλικό που του παραχώρησα, συνέταξε εργασία με τον τίτλο «*Προσθήκες και συμπληρώσεις στην Έλληνική Βιβλιογραφία του E. Legrand*». Συνέταξε επίσης και δεύτερη μελέτη με την έπι-

γραφη «Παρατηρήσεις στὸν ἑλληνικὸ κώδικα XI, 28 τῆς Μαρκιανῆς Βιβλιοθήκης. Ἐπίγραμμα στὸ Θωμᾶ Φλαγγίνη». Καὶ οἱ δυὸ ἐργασίες θὰ δημοσιευτοῦν στὸ περιοδικὸ «Θησαυρίσματα».

2) ΦΙΛΟΣΕΝΟΥΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ

Θὰ ἀναφέρουμε κατὰ σειρὰ τοὺς φιλοξενουμένους τοῦ Ἰνστιτούτου, τακτικούς καὶ ἔκτακτους, Ἕλληνες καὶ ξένους, κατὰ τὸ 1976, καθὼς καὶ τοὺς κυριότερους ἐπισκέπτες.

I. α) Ὁ κ. Κωνσταντῖνος Ντόκος, διδάκτορας τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ παλιὸς ὑπότροφος τοῦ Ἰνστιτούτου μας, προσκλήθηκε γιὰ δυὸ μῆνες ἀπὸ τὴν Ἐποπτικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Ἰδρύματος, ὕστερα ἀπὸ πρότασή μου, καὶ ἦλθε καὶ ἐργάστηκε στὴ Βενετία ἀπὸ 28 Ἰανουαρίου - 28 Μαρτίου. Ὁ κ. Ντόκος συνέχισε σ' αὐτὸ τὸ διάστημα παλιότερες ἀρχαιακὲς καὶ βιβλιογραφικὲς ἔρευνές του πάνω σὲ τρία θέματα πού τὸν ἀπασχολοῦν ἀπὸ καιρὸ. Αὐτὰ εἶναι :

1) Ἡ ἱστορία τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου στὴν περίοδο τῆς Βενετοκρατίας. Γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ εἶχε ἤδη συγκεντρώσει ὅλο τὸ δημοσιευμένο καὶ σχεδὸν ὅλο τὸ ἀνέκδοτο ὕλικό. Τώρα ἐρεύνησε συμπληρωματικά, στὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας, τὴ σειρὰ Lettere dei Rettori ai Capitoli del Consiglio X, φάκ. 288 - 290, πού δὲν εἶχε μπορέσει νὰ διεξέλθει στὸ παρελθὸν καὶ συγκέντρωσε νέο ὕλικό.

2) Τὰ «Καπιτολάρια» τῶν Κοινοτήτων πού εἶχαν συγκροτήσῃ κατὰ τὴ Βενετοκρατία οἱ κοινωνικὲς τάξεις (εὐγενεῖς - ἀστοί, λαϊκὴ τάξη) στὴν Κύπρο καὶ εἰδικότερα στὴ Λευκωσία, στὴν Ἀμμόχωστο, στὴν Κερύνεια καὶ τὴν Πάφο. Γι' αὐτὸ τὸ θέμα ἔχει ἤδη συγκεντρώσει ὅλα τὰ ἔγγραφα καὶ τὰ ἐτοιμάζει γιὰ δημοσίευση. Γιὰ τὶς ἀνάγκες τῆς δημοσιεύσεως αὐτῆς ἔκανε παραβολὴ τῶν ἀντιγράφων του μὲ τὰ ἴδια τὰ ἔγγραφα πού περιέχονται σὲ διάφορα κατάστιχα (registri) τῆς σειρᾶς Senato Mar.

3) Μεταρρύθμιση, Ἱερὰ Ἐξέταση καὶ ὀρθόδοξοι Ἕλληνες στὴ Βενετία καὶ στὶς βενετικὲς κτήσεις (κυρίως στὴν Κύπρο, τὴν Κρήτη καὶ τὰ νησιά τοῦ Ἰονίου) κατὰ τὴν περίοδο 1540 - 1600. Γιὰ τὸ θέμα αὐτό, συνεχίζοντας παλιότερη ἔρευνα, προσπάθησε νὰ συγκεντρώσει νέο ἀνέκδοτο ἀρχαιακὸ ὕλικό. Τὸ ὕλικό ἀφορᾷ στοὺς ὀρθοδόξους πού προσχώρησαν στὴ Μεταρρύθμιση (καὶ ἔδρασαν στὴ Βενετία καὶ στὶς κτήσεις της), τὰ μέτρα τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως γιὰ τὴν ἀντιμετώπισή τους, καθὼς καὶ τὴ στάση τῆς Βενετίας ἀπέναντι σ' αὐτοὺς καὶ τὴν Ἱερὰ Ἐξέ-

ταση. Ἔτσι ἐρεύνησε στὰ Κρατικά Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας τὶς σειρὲς Santo Ufficio (φάκ. 1 - 22, 27, 41, 52, 57, 59, 65, 66, 69, 75, 97, 152, 160), Consiglio X - Misti (reg. 31, 45 - 46, Filza 1522 Ἰούνιος), Consiglio X - Comuni (reg. 7, 66), Consiglio X - Notatorio (reg. 13), Consiglio X - Processi (b. 1), Consiglio X - Secreti (reg. 7, 8, filza 12), Misc. cod. 11 (Diversi) (b. 1), Misc. cod. V (Nuovi Acquisti) (b. 6 - 9), Provveditori da terra e da Mar (b. 952) καὶ Senato Mar (reg. 34, 36, 160, 163, 172, filza 656).

Τέλος, στὴ Μαρκιανὴ Βιβλιοθήκη ὁ κ. Ντόκος ἐργάστηκε πάνω στὴ σχετικὴ βιβλιογραφία ποὺ στὸ μεγαλύτερο μέρος της λείπει ἀπὸ τὶς βιβλιοθήκες τῶν Ἀθηνῶν.

β) Ὁ κ. Ζαχαρίας Τσιρπανλῆς, καθηγῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων, προσκλήθηκε μὲ πρότασή μου καὶ φιλοξενήθηκε στὸ Ἰνστιτοῦτο ἀπὸ 5 Σεπτεμβρίου - 3 Νοεμβρίου. Στὸ δέμηνο αὐτὸ διάστημα ἀσχολήθηκε μὲ τὶς παρακάτω ἐργασίες :

1) Στὰ Κρατικά Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας μελέτησε τὸ Catasticum Ecclesiarum et Monasteriorum Communis τῆς σειρᾶς Duca di Candia, b. 13 (Culto), τετράδιο 1. Ἀντιπαρέβαλε τὸ κείμενο τοῦ καταστίχου αὐτοῦ, ποὺ θεωρεῖται ὡς πρωτότυπο μὲ τὰ δυὸ ἀντίγραφα του, ἀπὸ τὰ ὁποῖα τὸ ἓνα βρίσκεται στὰ ἴδια Ἀρχεῖα (Procuratori di S. Marco de supra, Chiesa, b. 142) καὶ τὸ δεύτερο στὴ Μαρκιανὴ Βιβλιοθήκη, cod. lat. IX, 179, colloc. 3284. Ἔτσι ὀλοκλήρωσε καὶ στὶς τελευταῖες λεπτομέρειες τὴν ἐτοιμασίαν τῆς συστηματικῆς ἐκδόσεως τοῦ ἐνδιαφέροντος αὐτοῦ καταστίχου. Προαγγελία καὶ σύντομη περιγραφή τοῦ χειρογράφου βλ. στὶς ἐργασίες του στὰ «Κρητικά Χρονικά», τόμ. 22 (1970), σ. 79 - 98 καὶ στὰ «Miscellanea Marciana di Studi bessarionei» (Medioevo e Umanesimo, 24), Padova 1976, σ. 415 - 433.

2) Γιὰ τὴν ἀνεύρεση νέων στοιχείων καὶ πληροφοριῶν σχετικῶν μὲ τὸ θέμα «Ὁ Κύριλλος Λούκαρης καὶ ἡ Καθολικὴ Προπαγάνδα τῆς Ρώμης (1622 - 1638)», πάνω στὸ ὁποῖο ἔχει σχεδὸν ἐτοιμὴ μεγάλη ἐργασία (βλ. τὴν πρόσφατη ἀνακοίνωσή του στὸ Δ' Διεθνὲς Κρητολογικὸ Συνέδριο στὸ Ἡράκλειο), ἐρεύνησε στὰ Κρατικά Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας τὴν σειρὰ Senato - Deliberazioni, Roma Ordinaria (τὰ registri 28 - 39, ἔτη 1627 - 1639) καὶ Dispacci Degli Ambasciatori - Costantinopoli (filza 108) καὶ στὴ Μαρκιανὴ Βιβλιοθήκη τοὺς κώδικες ital. cl. VII, ἀριθ. 1092 (coll. 8532), ἀριθ. 1871 (coll. 9041), ἀριθ. 1084 - 1087 (coll. 8521 - 8524) καὶ ἀριθ. 1870 (coll. 8507). Γιὰ τὸν ἴδιον σκοπὸ πῆγε στὴ Ρώμη γιὰ μὴν ἐβδομάδα (17 - 24 Ὀκτωβρίου) καὶ ἐργάστηκε στὸ Ἀρχεῖο τῆς

Propaganda Fide, όπου ήλεγξε τις πηγές που είχε επισημάνει παλιότερα, βρήκε νέο ενδιαφέρον ύλικό και ενημερώθηκε στην πρόσφατη βιβλιογραφία. Συγκεκριμένα συμβουλευτήκε από τη σειρά SOG 6 τούς τόμους 112-114, 286, 288 και 370.

3) Έπεκτείνοντας την έρευνά του και στα νεότερα χρόνια, επισήμανε και αξιολόγησε τούς 28 τόμους του Consolato Russo a Venezia στα Κρατικά Άρχεϊα τής Βενετίας. Οί τόμοι αυτοί περιέχουν, εκτός από την ιδιωτική αλληλογραφία του Κερκυραίου εμπόρου Παύλου Φίλη, που ήταν πρόξενος τών Ρώσων στη Βενετία, και πολυάριθμα έγγραφα με λεπτομερή στοιχεία (καπετάνιοι, πληρώματα, έμπορεύματα, ναυτικοί πράκτορες) για τά έλληνικά πλοία που έφεραν ρωσική σημαία. Τά έγγραφα αναφέρονται στα χρόνια 1775-1805. Η έρευνα χρειάζεται συμπλήρωση.

4) Τόσο στη Βενετία όσο και στη Ρώμη, στα αρχεϊα και στις βιβλιοθήκες όπου εργάστηκε, ό κ. Τσιρπανλής είχε την ευκαιρία να συμβουλευτεί χειρόγραφα και έντυπα, για να συμπληρώσει παλιές του έρευνες αναφερόμενες σε Έλληνες λογίους του ΙΖ' αϊ., καθώς και σε γεγονότα τής νεότερης εποχής (σχέσεις καθολικών και ορθοδόξων κατά την Έλληνική Έπανάσταση του 1821 κ. ά.).

II. Στο Ίνστιτούτο φιλοξενήθηκαν και έφέτος έκτακτα, για λίγες μέρες ή εβδομάδες και χωρίς αποζημίωση, ξένοι επιστήμονες ασχολούμενοι με την έρευνα θεμάτων που ενδιαφέρουν τó Ίνστιτούτο. Αυτοί ήταν: α) ό κ. Richard Clogg, καθηγητής τής Νέας Έλληνικής Ίστορίας στο Πανεπιστήμιο του Λονδίνου, β) ό κ. Arnould F. van Gemert, διδάκτορας τής Φιλολογίας και λέκτορας στην έδρα τής Βυζαντινής και Νεοελληνικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Πανεπιστημίου του Άμστερνταμ, γ) ή κ. Άγγελική Λαΐου, καθηγήτρια τής Ίστορίας στο Rutgers University (New Brunswick, New Jersey) τών ΗΠΑ, δ) ό κ. Vincenzo Pecoraro, βοηθός στην έδρα Έλληνικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου του Palermo, ε) ό κ. André Guillou, διευθυντής σπουδών στην École Pratique des Hautes Études του Παρισιού και στ) ό κ. Peter Topping, καθηγητής τής Ίστορίας και τών Νεοελληνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου του Cincinnati τών ΗΠΑ.

α) Ο κ. Richard Clogg, που φιλοξενήθηκε από 29 Μαΐου - 1 Ίουνίου, έρεύνησε στη βιβλιοθήκη του Ίνστιτούτου και στα Κρατικά Άρχεϊα τής Βενετίας βιβλία και έγγραφα σχετικά με τó θέμα δυό μελετών που τόν απασχολούν, τής

μιᾶς γιὰ τὸ Ρεμπελιὸ τῆς Σμύρνης τὸ 1797 καὶ τῆς ἄλλης γιὰ τὰ προεπαναστατικὰ ἑλληνικὰ βιβλία.

β) Ὁ κ. Arnold F. van Gemert, πὺν φιλοξενήθηκε ἀπὸ 17 Ἰουνίου - 3 Ἰουλίου, ἐργάστηκε κυρίως στὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας, γιὰ νὰ συμπληρώσει τὴν ἔρευνά του γύρω ἀπὸ τὸν Κρητικὸ ποιητὴ Στέφανο Σαχλίκη καὶ νὰ ἐνισχύσει τὴν ἐπιχειρηματολογία γιὰ τὴν τοποθέτησή του (πὺν εἶχα ὑποστηρίξει ἀπὸ χρόνια) στὸ ΙΔ' καὶ ὄχι στὸ ΙΕ' αἰῶνα. Ὁ κ. van Gemert κατόρθωσε νὰ συγκεντρώσει καὶ ἄλλες μαρτυρίες γιὰ τὸν ποιητὴ κατὰ τὰ χρόνια 1367 - 1375 καὶ 1388 - 1391. Ἔτσι μὲ τίς ἔρευνές του συμπλήρωσε τὸ ὕλικὸ πὺν εἶχε μαζέψει τὸν περασμένο χρόνο καί, ἀφοῦ τὸ ἐπεξεργάστηκε καὶ τὸ μελέτησε μαζί μου, τὸ παρουσιάσαμε σὲ κοινὴ ἀνακοίνωση στὸ Δ' Διεθνὲς Κρητολογικὸ Συνέδριον, πὺν ἔγινε στὸ Ἡράκλειον τῆς Κρήτης ἀπὸ 29 Αὐγούστου - 3 Σεπτεμβρίου, μὲ τὸν τίτλον «Ὁ δικηγόρος τοῦ Χάνδακα Στέφανος Σαχλίκης ποιητῆς τοῦ ΙΔ' καὶ ὄχι τοῦ ΙΕ' αἰῶνα». Τὰ πορίσματα τῆς ἀνακοινώσεώς μας ἔγιναν ὁμόφωνα δεκτὰ ἀπὸ τοὺς συνέδρους στὴ συζήτηση πὺν ἐπακολούθησε. Ἡ ἀνακοίνωση θὰ δημοσιευτεῖ στὰ Πρακτικὰ τοῦ Συνεδρίου καὶ ἐκτενέστερα στὸν ἐπόμενον τόμον τῶν «Θησαυρισμάτων». Κατὰ τὴ διάρκειαν τῆς ἔρευνάς του γιὰ τὸ Σαχλίκη ὁ κ. van Gemert εἶχε τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐπισημάνει καὶ δεκάδες ἄλλων ἐγγράφων πὺν ἀναφέρονται στὴν οἰκογένειαν τοῦ ποιητῆ Μαρίνου Φαλιέρου, μὲ τὸν ὁποῖον ἀσχολεῖται, καθὼς καὶ στὸν ποιητὴ Λεονάρδον Ντελλαπόρτα. Τὰ δευτέρω εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ μοῦ τὰ ἀνακοινώσῃ, γιὰ νὰ τὰ χρησιμοποιήσω στὸ βιβλίον μου γιὰ τὸν ποιητὴ αὐτό.

γ) Ἡ κ. Ἀγγελικὴ Λαῖου, πὺν ἔμεινε στὸ Ἰνστιτούτον ἀπὸ 22 - 27 Ἰουλίου, ἐργάστηκε στὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας καὶ στὴ Μαρκιανὴ Βιβλιοθήκη γιὰ πρώτη φορὰ καὶ κατατοπίστηκε μὲ τὴ βοήθειαν τῶν ὑποτρόφων τοῦ Ἰνστιτούτου μας, προκειμένου νὰ ἀρχίσει μιὰ μεγάλην καὶ μακρόχρονην ἐργασίαν μὲ θέμα τίς οἰκονομικὰς σχέσεις τοῦ Βυζαντίου, τῆς Βενετίας καὶ τῆς Γένοβας ἀπὸ τὸν Ι' ὡς τὸν ΙΕ' αἰῶνα. Ἡ πρώτη συγκομιδὴ ὑπῆρξε ἱκανοποιητικὴ. Ἡ κ. Λαῖου ἐλπίζει νὰ συνεχίσει τὴν ἔρευνά της σὲ πρώτη εὐκαιρίαν.

δ) Ὁ κ. Vincenzo Pecoraro, πὺν φιλοξενήθηκε ἀπὸ 28 Ἰουλίου - 8 Αὐγούστου, ἐργάστηκε στὶς βιβλιοθηκὰς τῆς Βενετίας πάνω στὸ θέμα τῆς διδακτορικῆς του διατριβῆς (στὰ ἑλληνικὰ) γιὰ τὰ Κυπριακὰ ἐρωτικὰ ποιήματα καὶ τίς ἰταλικὰς τους πηγὰς (βλ. τὴν προκαταρκτικὴν του μελέτην *Primi appunti sul Canzoniere petrarchista di Cipro* στὰ «Miscellanea Neo-greca», *Atti del*

primo convegno nazionale di studi neogreci (Palermo 17 - 19 Maggio 1975), Palermo 1976, σ. 97 - 127). Ὁ κ. Pecoraro συμπλήρωσε ἐπίσης τὴν ἔρευνά του γιὰ τὶς ἰταλικὲς ἐπιδράσεις στὸ κρητικὸ ποίημα «Βοσκοπούλα», τὰ ἀποτελέσματα τῆς ὁποίας παρουσίασε ἔπειτα ἀπὸ λίγο στὸ Δ' Διεθνὲς Κρητολογικὸ Συνέδριο.

ε) Ὁ κ. André Guillou, πού ἔμεινε στὸ Ἰνστιτούτο ἀπὸ 6 - 9 Ἰουλίου, συνέχισε καὶ ἐφέτος τὶς ἔρευνές του γιὰ τὴν συμπλήρωση τοῦ Corpus τῶν βυζαντινῶν ἱστορικῶν ἐπιγραφῶν τῆς Ἰταλίας πού ἐτοιμάζει.

στ) Ὁ κ. Peter Topping, πιστὸς πάντα φίλος τοῦ Ἰνστιτούτου, φιλοξενήθηκε καὶ ἐφέτος ἀπὸ 6 - 26 Αὐγούστου. Ἐρευνήσε τὸ θέμα τῆς ἀμπελοκαλλιέργειας στὴν Κρήτη τὸ ΙΓ' αἰῶνα, πού ἀποτελέσει ἔπειτα ἀντικείμενο ἀνακοινώσεώς του στὸ Δ' Διεθνὲς Κρητολογικὸ Συνέδριο. Ἐνημερώθηκε βιβλιογραφικὰ συζητώντας τὸ θέμα μαζί μου καὶ χρησιμοποίησε ἀρκετὰ σχετικὰ βιβλία ἀπὸ τὴν βιβλιοθήκη τοῦ Ἰνστιτούτου. Τὶς τελευταῖες μέρες τῆς διαμονῆς του ἐξέτασε, στὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας, τὰ πρωτότυπα τῶν παλιότερων βενετικῶν νοταριακῶν καταστίχων τῆς Κρήτης (Scardon, Marcello, Brixano), γιὰ νὰ ἐπαληθεύσει τὶς ἀναγνώσεις τεχνικῶν ὄρων (τῶν περισσότερων ἑλληνικῶν) ἀναφερόμενων στὴν ἀμπελοκαλλιέργεια στὴν Κρήτη.

III) Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς ξένους ἐπιστήμονες, φιλοξενήθηκαν στὸ Ἰνστιτούτο καὶ Ἕλληνες μελετητές, πού ἦλθαν στὴ Βενετία μὲ δικὰ τους ἔξοδα γιὰ προσωπικὲς ἔρευνες. Αὐτοὶ ἦταν : α) ἡ κ. Ἀμαλία Κολώνια - Gabrieli, λέκτορας τῶν Νέων Ἑλληνικῶν στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Στρασβούργου, β) ἡ κ. Μαρία Καμπούρη - Βαμβούκου, βοηθὸς τῆς ἔδρας Ἱστορίας τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς τῆς Πολυτεχνικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, γ) ὁ κ. Ἀγαμέμνων Τσελίκας, πρῶην ὑπότροφος τοῦ Ἰνστιτούτου, δ) ὁ κ. Πασχάλης Κιτρομηλίδης, ὑπότροφος τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Harvard, ε) ἡ δ. Λυδία Τρύφωνα, πρῶην ὑπότροφος τοῦ Ἰνστιτούτου, στ) ὁ κ. Γεράσιμος Πεντόγαλος, γιατρὸς καὶ ἱστοριοδίφης, ζ) ὁ κ. Ἡλίας Μυκονιάτης, βοηθὸς στὴν ἔδρα τῆς Ἱστορίας τῆς Μεσαιωνικῆς καὶ Νεώτερης Τέχνης τῆς Δύσεως στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, η) ἡ δ. Ὀλγα Κατσαρδῆ, ὑπότροφος τοῦ Ἰδρύματος Κρατικῶν Ὑποτροφῶν, θ) ἡ δ. Μαρία Κωνσταντουδάκη πρόσφατη ὑπότροφος τοῦ Ἰνστιτούτου, ι) ὁ κ. Χρῆστος Μπαρτσόκας, γιατρὸς καὶ συγγραφεὺς καὶ ια) ὁ κ. Ἰωάννης Σπαθαράκης, ἐπιμελητὴς τοῦ Ὀλλανδικοῦ Ἰδρύματος Ἐρευνῶν (Z.W.O.).

α) Ἡ κ. Ἀμαλία Κολώνια - Gabrieli, πού φιλοξενήθηκε καί πάλι στό Ἰνστιτούτο ἀπό 9 - 15 Φεβρουαρίου, ἐργάστηκε γιά τή συμπλήρωση τῆς διδακτορικῆς διατριβῆς της μέ θέμα «Problèmes économiques et humains en Cérhalonie pendant le XVIIe siècle». Στά Κρατικά Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας συγκέντρωσε τò ὕλικò γιά τήν σύνταξη καταλόγου τῶν Βενετῶν ἀξιωματῶν τῆς Κεφαλληνίας, ἀντλώντας ἀπό τίς σειρὲς Segretario alle voci, Elezioni καὶ Serie miste, Elezioni del Maggior Consiglio καὶ Consiglio dei Dieci, Giuramenti. Ἐπίσης συγκέντρωσε ὕλικò ἀπὸ τὴ σειρά Senato Mar (f. 4-6) συμπληρωματικὸ γιά θέματα πού εἶχε ἐπισημάνει κατὰ τὴν προηγούμενη παραμονή της (1972) στὴ Βενετία. Στὴ Μαρκιανὴ Βιβλιοθήκη καὶ στὴ βιβλιοθήκη τοῦ Ἰνστιτούτου ἐπαλήθευσε στοιχεῖα σχετικὰ μέ τὴν οἰκονομικὴ ἱστορία τῆς Κεφαλληνίας κατὰ τὸ ΙΣΤ' αἰῶνα πού ἐνδιαφέρουν τὴ διατριβὴ της.

β) Ἡ κ. Μαρία Καμπούρη - Βαμβούκου, πού ἔμεινε στό Ἰνστιτούτο ἀπὸ 29 Μαρτίου - 6 Ἀπριλίου, ἐργάστηκε στὴ Μαρκιανὴ Βιβλιοθήκη σὲ θέματα βυζαντινῆς τέχνης. Συγκεκριμένα ἐξέτασε καὶ μελέτησε τὰ χειρόγραφα Marc. gr. Z 8, Z 17, Z 101, Z 479, Z 538, Z 540, Z 541 καὶ Marc. gr. I, 8. Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ ἡ κ. Βαμβούκου μελέτησε βυζαντινὰ μνημεῖα τῆς Βενετίας καὶ τοῦ Torcello, ψηφιδωτὰ καὶ γλυπτὰ τοῦ Ἁγίου Μάρκου καὶ συγκέντρωσε φωτογραφικὸ ὕλικò γιά τὸ Ἀρχεῖο τῆς ἔδρας τῆς Ἱστορίας τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς τῆς Πολυτεχνικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

γ) Ὁ κ. Ἀγαμέμνων Τσελίκας, ἐπιστρέφοντας ἀπὸ τὸ Παρίσι, ὅπου εἶχε, μετὰ τὴ λήξη τῆς ὑποτροφίας του στό Ἰνστιτούτο μας, ἐπιτύχει πεντάμηνη ὑποτροφία, γιά νὰ συμπληρώσει τὴ διδακτορικὴ του διατριβὴ καὶ ἔτσι τοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ παρακολουθήσει καὶ τὰ φροντιστήρια τῶν εἰδικῶν καθηγητῶν στὴ Σορβόννη (H. Ahrweiler) καὶ στὴν École Pratique des Hautes Études (A. Guillou, J. Irgoin καὶ N. Σβορώνου) φιλοξενήθηκε στό Ἰνστιτούτο μας ἀπὸ 12 - 17 Ἀπριλίου. Ὁ κ. Τσελίκας μοῦ ἐξέθεσε διεξοδικὰ τὰ ἀποτελέσματα τῶν ἐρευνῶν του στό Παρίσι καὶ εἰδικὰ τὸ σύστημα τῆς ἀριθμογραφικῆς παραστάσεως τῶν τύπων τῶν χαρακώσεων τῶν χειρογράφων πού ἐπινόησε καὶ πού θὰ τὸ δημοσιεύσει στὸν τόμο 13 (1976) τῶν «Θησαυρισμάτων». Ἐπίσης μοῦ παρουσίασε κατάλογο 300 ἑλληνικῶν χειρογράφων τοῦ ΙΕ' καὶ ΙΣΤ' αἰ. τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Παρισιοῦ πού ἐπέτυχε ν' ἀποδώσει σὲ γνωστοὺς κωδικογράφους τῆς Ἀναγεννήσεως, στηριζόμενος σὲ παλαιογραφικὰ κριτήρια. Τέλος, συζήτησε μαζί μου τὰ προβλήματα τῆς διδακτορικῆς του διατριβῆς γιά τοὺς Ἑλ-

λγνες κωδικογράφους τῆς Βενετίας καὶ μοῦ παρέδωσε καὶ ἄλλα τῆς κεφάλαια ποὺ συνέταξε. Στὴ βιβλιοθήκη τοῦ Ἰνστιτούτου μελέτησε ἀρκετὰ βοηθήματα σχετικὰ μὲ τὸ θέμα τῆς διατριβῆς του.

δ) Ὁ κ. Πασχάλης Κιτρομηλίδης κατὰ τὸ δίμηνο διάστημα τῆς φιλοξενίας του (16 Μαΐου - 15 Ἰουλίου) ἐργάστηκε ἀποδοτικὰ γιὰ τὴ συγκέντρωση ὕλικοῦ σχετικοῦ μὲ τὸ θέμα τῆς διδακτορικῆς διατριβῆς ποὺ ἐτοιμάζει γιὰ τὸν Ἑλληνικὸ Διαφωτισμὸ (σχετικὴ ἀνακοίνωση παρουσίασε στοὺς ὑποτρόφους τοῦ Ἰνστιτούτου στὶς 18 Ἰουνίου), καθὼς καὶ ὕλικοῦ ποὺ ἐνδιαφέρει κυρίως τὴν ἰδιαίτερη πατρίδα του, τὴν Κύπρο. Ἔτσι στὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας διεξήλθε δυὸ σειρὲς κυπριακοῦ ὕλικοῦ τοῦ ΙΗ' αἰ. (Consolato veneto di Cipro, 1703 - 1797 καὶ Cinque Savi alla Mercanzia, Lettere dei Consoli, Cipro, 1721 - 1792, τόμ. 647 - 653). Παράλληλα διεξήλθε μιὰ σειρά μικρασιατικοῦ ὕλικοῦ (Cinque Savi alla Mercanzia, Lettere dei Consoli di Smirne, 1680 - 1774, τόμ. 749 - 750). Ἀπὸ τὸ ὕλικὸ αὐτὸ συγκέντρωσε σημαντικὲς πληροφορίες γιὰ τὴν περιέργη προσωπικότητα τοῦ δραγομάνου τῆς Κύπρου Χριστοφάκη Κωνσταντίνου, γιὰ τὸν ὁποῖο θὰ ἐτοιμάσει μελέτη. Σημαντικὴ εἶναι καὶ ἡ ἔκθεση ποὺ βρῆκε τοῦ Βενετοῦ προξένου γιὰ τὴν κυπριακὴ ἐξέγερση τοῦ 1764. Τὸ ὑπόλοιπο ὕλικὸ ποὺ συγκέντρωσε σκοπεύει νὰ τὸ παρουσιάσει σὲ μιὰ σειρά συμμείκτων γιὰ τὶς μορφὲς κοινωνικῶν σχέσεων στὴν Κύπρο τὸ ΙΗ' αἰώνα.

Ὁ κ. Κιτρομηλίδης ἐργάστηκε καὶ στὴ Μαρκιανὴ Βιβλιοθήκη, καθὼς καὶ στὸ Μουσεῖο Correr, ὅπου βρῆκε ἐνδιαφέρουσα ἔκθεση τοῦ 1725 γιὰ τὴ δημιουργία καὶ λειτουργία βενετικοῦ προξενείου στὴν Κύπρο καὶ χειρόγραφο τοῦ τέλους τῆς Βενετοκρατίας στὴν Κύπρο ποὺ περιέχει ἐνδιαφέρουσες στατιστικὲς πληροφορίες γιὰ τὴν κοινωνικὴ σύνθεση τοῦ πληθυσμοῦ, τὴ διοικητικὴ διαίρεση κλπ. στὶς παραμονὲς τῆς Τουρκοκρατίας. Στὴ βιβλιοθήκη τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου μελέτησε τὶς ἑλληνικὲς ἐκδόσεις τῆς Βενετίας ποὺ σχετίζονται μὲ τὸν Ἑλληνικὸ Διαφωτισμὸ. Τέλος, ὁ κ. Κιτρομηλίδης βρῆκε τὸν καιρὸ νὰ ἐπισκεφτεῖ τὶς βιβλιοθηκὲς τῆς Βιέννης, γιὰ νὰ ἐνημερωθεῖ στὴ γερμανόφωνη βιβλιογραφία γιὰ τὸ Διαφωτισμὸ. Ἐπισκέφτηκε ἐπίσης, κατὰ παράκλησίν μου, καὶ τὴν Ἑλληνικὴ Κοινότητα τῆς Τεργέστης καὶ μοῦ ὑπέβαλε συνοπτικὴ ἔκθεση γιὰ τὴν κατάσταση τῶν βιβλίων καὶ τῶν ἀρχείων τῆς (βλ. παρακάτω).

ε) Ἡ δ. Λυδία Τρύφωνα ἦλθε καὶ φιλοξενήθηκε στὸ Ἰνστιτούτο ἀπὸ 7 Ἰουλίου - 5 Αὐγούστου, γιὰ νὰ συμπληρώσει τὶς ἔρευνές τῆς σχετικὰ μὲ τὸ θέμα τῆς διδακτορικῆς διατριβῆς ποὺ ἀνέλαβε νὰ ἐτοιμάσει ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς ὑποτρο-

φίας της στο Ίδρυμα (1972 - 1973) για το θεσμό του Γενικού Προνοητή (1569 - 1689) στη βενετοκρατούμενη Κρήτη. Για το σκοπό αυτό εργάστηκε στα Κρατικά Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας καὶ ὁλοκλήρωσε τὸν ἔλεγχο καὶ τὴν ἐξακριβώση ὀρισμένων πληροφοριῶν. Ἐπίσης συμπλήρωσε τὰ βιβλιογραφικὰ κενά, προστρέχοντας σὲ πρόσφατα ἐπιστημονικὰ δημοσιεύματα. Ἐκτὸς ἀπὸ τὴ διατριβὴ τῆς, ἡ δ. Τρύφωνα ἀσχολήθηκε καὶ μὲ τὸ θεσμὸ τῆς συστάσεως κοινοτήτων τοπικῆς αὐτοδιοικήσεως στὴν Πελοπόννησο κατὰ τὴ δευτέρη Βενετοκρατία (1685 - 1715). Ἔτσι ἐρευνῆσε καὶ βρῆκε ὅλα τὰ καταστατικὰ τῶν 16 κοινοτήτων. Τὴν ἔρευνά τῆς τὴν ἐπεξέτεινε καὶ σὲ ἄλλες σειρὲς ἐγγράφων τῆς ἴδιας ἐποχῆς καὶ περιοχῆς. Τὸ ἐνδιαφέρον αὐτὸ ὑλικοῦ ἄρχισε ἤδη νὰ τὸ ἐπεξεργάζεται μὲ τὸ σκοπὸ νὰ δημοσιεύσει εἰδικὴ ἐργασία πού νὰ δια φωτίζει τὸ θεσμὸ τῶν ἀστικῶν κοινοτήτων τῆς Πελοποννήσου καὶ γενικότερα τοὺς θεσμοὺς αὐτοδιοικήσεως στὴν Ἑλλάδα κατὰ τὴ Βενετοκρατία. Τέλος, ἡ δ. Τρύφωνα βρῆκε συγκεντρωμένους σ' ἓνα τόμο ὅλους τοὺς νόμους καὶ τὶς διατάξεις πού ἀφοροῦν τοὺς «συνδίκους καὶ καταστιχωτὲς» τῆς Πελοποννήσου Domenico Critti καὶ Marino Michiel (1689 καὶ ἔξ.), στοιχεῖα πού θὰ πλουτίσουν κι αὐτὰ τὶς γνώσεις μας γιὰ τὴν ὀργάνωση καὶ τὴν τοπικὴ αὐτοδιοίκηση τῆς Πελοποννήσου κατὰ τὴ Βενετοκρατία.

στ) Ὁ κ. Γεράσιμος Πεντόγαλος, πού φιλοξενήθηκε μόνο δυὸ μέρες (15-16 Ἰουλίου), ἐρευνῆσε ὑλικὸ πού ἐνδιαφέρει τὴν ἱστορία τῆς ἰδιαίτερης πατρίδας του Κεφαλληνίας κατὰ τὴ Βενετοκρατία, μὲ τὴν ὁποία ἀσχολεῖται.

ζ) Ὁ κ. Ἡλίας Μυκονιάτης ἔμεινε δυὸ βδομάδες (1 - 15 Αὐγούστου) στὸ Ἰνστιτούτο μὲ σκοπὸ τὴ συγκέντρωση ὑλικοῦ σχετικοῦ μὲ τὸ θέμα τῆς διδακτορικῆς του διατριβῆς γιὰ τὴ ζωγραφικὴ ἱστορικῶν θεμάτων Ἑλλήνων ζωγράφων τοῦ ΙΘ' αἰῶνα. Ἀναζήτησε στὸ Μουσεῖο Correr καὶ στὸ Ἰδρυμα Cini ἰταλικὰ χαρακτηριστικὰ μὲ θέματα ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση τοῦ 1821 ἀλλὰ ἡ ἔρευνά του στάθηκε ἀρνητικὴ. Ἀντίθετα, στὶς βιβλιοθηκὲς αὐτὲς βρῆκε σειρά βιβλίων γιὰ Ἰταλοὺς ζωγράφους πού ζωγράρισαν τέτοια θέματα, ὅπως ὁ Gatteri ἀπὸ τὴν Τεργέστη, ὁ Lipparini κ. ἄ. Τοῦ Lipparini μελέτησε τὸν τεράστιο πίνακα «Ὁ ὄρκος τοῦ Λόρδου Βύρων» στὸ Museo Civico τοῦ Treviso, ἐνῶ στὴν Τεργέστη μελέτησε τὸν πίνακα τοῦ Δ. Τσόκου «Ἡ δολοφονία τοῦ Καποδίστρια», στὴ συλλογὴ τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος καὶ στὸ ἀρχεῖο βρῆκε τὴ ληξιαρχικὴ πράξη θανάτου τοῦ Α. Ἡσαΐα, γνωστοῦ ἀπὸ τὴν ὑπόθεση τῆς λιθογραφήσεως τῶν πινάκων τοῦ Μακρυγιάννη. Στὰ ἀρχεῖα τοῦ Ἰνστιτούτου ἐρευνῆσε τὰ Capitolari

του ἸΟ' αἰώνα καὶ ἐξακρίβωσε πὼς δὲν περιέχουν πληροφορίες σχετικὲς μὲ τὸ θέμα του.

η) Ἡ δ. Ὀλγα Κατσιαρδῆ φιλοξενήθηκε κατὰ διαστήματα στὸ Ἰνστιτοῦτο (23 - 26 Ἀπριλίου, 11 - 18 Ἰουλίου καὶ 3 - 23 Ὀκτωβρίου) καὶ ἐργάστηκε γιὰ νὰ συμπληρώσει τὴ διδακτορικὴ της διατριβὴ μὲ θέμα τὴν «*Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Βενετίας ἀπὸ 1782 - 1830*». Ἐμελέτησε τὸ νέο ἀρχεῖο τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος Βενετίας, ὅπου βρῆκε ἀρκετὰ στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὸ θέμα της. Ἐπίσης ἐρεῦνησε στὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας τὶς σειρὲς 1) Inquisitori di Stato. Dispacci dai Consoli a Trieste diretti agli Inquisitori di Stato καὶ Riferite dei confidenti a Trieste dirette per la massima parte al Segretario degli Inquisitori di Stato, 2) Cinque Savi alla Mercanzia: Dispacci dai Consoli a Trieste καὶ 3) Senato, Dispacci degli Ambasciatori, Roma expulsis Papalisticis. Τέλος, στὴ βιβλιοθήκη τοῦ Ἰνστιτούτου καὶ στὴ Μαρκιανὴ Βιβλιοθήκη συμπλήρωσε τὴ βιβλιογραφικὴ της ἐνημέρωσι.

θ) Ἡ δ. Μαρία Κωνσταντουδάκη, μὲ τὴν εὐκαιρίαν ἰταλικῆς ὑποτροφίας ποὺ ἐπέτυχε γιὰ τὴν παρακολούθησι εἰδικοῦ κύκλου μαθημάτων γιὰ τὸ Βενετὸ ζωγράφο Tiziano καὶ τὸν εὐρωπαϊκὸ μανιερισμὸ ποὺ ὀργανώθηκε ἀπὸ τὸ Ἰδρυμα G. Cini (4 - 25 Σεπτεμβρίου), φιλοξενήθηκε στὸ Ἰνστιτοῦτο γιὰ δυὸ μῆνες (9 Σεπτεμβρίου - 9 Νοεμβρίου). Ἡ δ. Κωνσταντουδάκη ἐπωφελήθηκε ἀπὸ τὴ νέα διαμονή της στὴ Βενετία, γιὰ νὰ παρακολουθήσει καὶ Συνέδριον μὲ τὸ γενικὸ τίτλο «*Venezia e Tiziano*» ποὺ ὀργανώθηκε ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βενετίας στὴν ἔδρα του (Ca' Foscari) καὶ στὴ γενέτειρα τοῦ μεγάλου ζωγράφου Pieve di Cadore (27 Σεπτεμβρίου - 1 Ὀκτωβρίου). Ἐπωφελήθηκε ἐπίσης, γιὰ νὰ συμπληρώσει ἔρευνές της στὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Βενετίας ἀναφερόμενες στὶς μικρότερες ἐργασίες ποὺ ἐτοιμάζει γιὰ τοὺς ζωγράφους στὸ Χάνδακα τὸ ΙΣΤ' αἰ. καὶ γιὰ τὴν εἰκόνα τῆς Παναγίας τῆς Μεσοπαντίτισσας, ποὺ βρισκόταν ἄλλοτε στὴν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγίου Τίτου στὸ Χάνδακα καὶ ποὺ τώρα φυλάσσεται στὴν ἐκκλησίαν τῆς Βενετίας Santa Maria della Salute, καθὼς καὶ σὲ ἐργασία της γιὰ Βενετοὺς ζωγράφους καὶ μικρογράφους τοῦ ΙΣΤ' αἰ. Τὸ Ἰνστιτοῦτο ἐχρησιμοποίησε τὴ δ. Κωνσταντουδάκη, γιὰ νὰ περιγράψει καὶ τὰ καλλιτεχνικὰ ἐπιτύμβια μνημεῖα τοῦ Ἑλληνικοῦ Κοιμητηρίου τοῦ Λιβόρνου καὶ νὰ κάμει προκαταρκτικὴ ἔρευνα στὰ ἀρχεῖα του (βλ. παρακάτω).

ι) Ὁ κ. Χρῆστος Μπαρτσόκας, ποὺ φιλοξενήθηκε γιὰ μιὰ βδομάδα (29 Ὀκτωβρίου - 5 Νοεμβρίου), συγκέντρωσε πληροφορίες ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα τοῦ Ἰνστι-

τούτου για τὸ νοσοκομεῖο Φλαγγίνη, γιὰ τὴν παιδικὴ θνησιμότητα καὶ γιὰ τὶς ἀρρώστιες ποὺ προκάλεσαν τὸ θάνατο τῶν Ἑλλήνων τῆς Βενετίας. Τὰ πορίσματα τῶν ἐρευνῶν του θὰ παρουσιάσει σὲ εἰδικὰ ἱατρικὰ περιοδικά.

ια) Ὁ κ. Ἰωάννης Σπαθαράκης φιλοξενήθηκε στὸ Ἰνστιτοῦτο ἀπὸ 12 - 18 Δεκεμβρίου καὶ μελέτησε τὰ εἰκονογραφημένα χειρόγραφα του, καθὼς ἐπίσης καὶ τὰ εἰκονογραφημένα καὶ χρονολογημένα χειρόγραφα τῆς Μαρκιανῆς Βιβλιοθήκης γιὰ τὴ σύνταξη τοῦ Corpus τῶν εἰκονογραφημένων καὶ χρονολογημένων ἑλληνικῶν χειρογράφων ποὺ ἐτοιμάζει. Ὁ κ. Σπαθαράκης, γνωστὸς ἀπὸ τὴν πρόσφατη διδακτορικὴ διατριβή του μὲ τίτλο «*The Portrait in Byzantine Illuminated Manuscripts*» (Leiden 1976), ἐπισκέπτεται ὅλες τὶς εὐρωπαϊκὲς βιβλιοθήκες, ὅπου φυλάσσονται ἑλληνικὰ χειρόγραφα, γιὰ νὰ συγκεντρώσει ὕλικὸ καὶ φωτογραφίες ποὺ θὰ τοῦ χρησιμεύσουν γιὰ τὸ Corpus αὐτό.

IV. Ὁ πιστὸς συνεργάτης τοῦ Ἰνστιτούτου κ. Ἰωάννης Σκουλᾶς φιλοξενήθηκε ἐφέτος γιὰ ἓνα μῆνα (5 Ὀκτωβρίου - 5 Νοεμβρίου), γιὰ νὰ συζητήσει μαζί μου τεχνικὰ κυρίως προβλήματα σχετικὰ μὲ τὴν ἐκτύπωση τοῦ βιβλίου Γάμων τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος Βενετίας, ποὺ ἔχει ἤδη ἀρχίσει στὴν Ἀθήνα, καὶ μὲ τὴ σύνταξη τῶν τελικῶν εὐρετηρίων.

V. Ἀρκετοὶ διακεκριμένοι ἐκπρόσωποι τῆς πολιτείας καὶ τῶν γραμμάτων, φιλότεχνοι καὶ φιλόστορες, ἐτίμησαν καὶ ἐφέτος τὸ Ἰνστιτοῦτο μας καὶ τὶς συλλογές του μὲ τὴν ἐπίσκεψή τους. Ἀπ' αὐτοὺς ἀξίζει ν' ἀναφέρουμε τὸν Πρέσβυ τῆς Ἑλλάδος στὴ Ρώμη κ. Ι. Κολιακόπουλο, ποὺ δὲν παύει νὰ δείχνει σὲ κάθε εὐκαιρία τὸ ζωηρό του ἐνδιαφέρον γιὰ τὸ Ἰδρυμα, τὸν Πρέσβυ τῆς Ἑλλάδος στὴν Πράγα (καὶ τώρα στὸ Βελιγράδι) κ. Δ. Ἡρακλείδη, τὸν Πρέσβυ τῆς Ἑλλάδος στὸ ἀνατολικὸ Βερολίνο κ. Κ. Τσαμαδὸ καὶ τὸν νέο Πρέσβυ τῆς Ἑλλάδος στὴν Πράγα κ. Γ. Πετρουνάκο, ἀπὸ τοὺς ὁποίους οἱ δυὸ πρῶτοι, ὡς πρῶην διευθυντὲς Μορφωτικῶν Ὑποθέσεων καὶ ὁ τρίτος, ὡς πρῶην διευθυντῆς Ἀποδήμων Ἑλλήνων τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, προσέφεραν ἀνεκτίμητες ὑπερσεῖς στὸ Ἰνστιτοῦτο μας καὶ τὸ περιβάλλον πάντα μὲ τὴ στοργή τους. Ἀπὸ τοὺς ἐκπροσώπους τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ καλλιτεχνικοῦ κόσμου θὰ ἀναφέρουμε τοὺς καθηγητὲς καὶ ἀκαδημαϊκοὺς κυρίους Hans - Georg Beck, Γρηγ. Κασιμάτη καὶ Ν. Χατζηκυριάκο - Γκίκα, τὸν καθηγητὴ κ. Bariša Krecić, τὸ διευθυντὴ τοῦ Κέντρου Ἐρευνῶν Ἀστρονομίας τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν κ. Κ. Μακρῆ, τὴ χαράκτρια κ. Βάσω Κατράκη, τὴ ζωγράφο κ. Ἐλένη Ζέρβα καὶ τὸ γλύπτη

κ. Γ. Ζογγολόπουλο, και τοὺς Μορφωτικοὺς Συμβούλους τῶν Ἑλληνικῶν Πρεσβειῶν στὴ Ρώμη κ. Νίκη Μαντωνανάκη καὶ στὸ Παρίσι κ. Γ. Σπυριδάκη.

3) ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ

Τὸ 1976 ἐκδόθηκε ὁ τόμος 12 (1975) τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Ἰνστιτούτου «Θησαυρίσματα» μὲ 392 σελίδες καὶ 16 ὄλοσέλιδους πίνακες, πὸν περιέχει πρωτότυπες ἐργασίες Ἑλλήνων καὶ ξένων συνεργατῶν τοῦ Ἰνστιτούτου, καὶ μάλιστα ὑποτρόφων καὶ φιλοξενουμένων του. Ἐκδόθηκε ἐπίσης τὸ ὑπ' ἀριθ. 9 δημοσίευμα τῆς «Βιβλιοθήκης» τοῦ Ἰνστιτούτου, τὸ ἔργο τῆς κ. Elisabeth Santschi, «*Régestes des arrêts civils et des mémoriaux (1363 - 1399) des Archives du Duc de Crète*», μὲ 474 σελίδες. Μὲ ἰδιαίτερη ἐπιμέλεια ἐκδόθηκε καὶ ὁ «*Ὁδηγὸς τοῦ Μουσείου τῶν εἰκόνων καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου*» τοῦ Ἰνστιτούτου μας, πὸν περιλαμβάνει ἱστορικὴ εἰσαγωγή τοῦ Μ. Ι. Μανούσακα γιὰ τὴν Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος τῆς Βενετίας καὶ περιγραφικὸ κατάλογο τοῦ Ἀθ. Δ. Παλιούρα καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ 64 σελίδες κειμένου, 7 ὄλοσέλιδες φωτογραφίες καὶ σχέδια καὶ 32 ὄλοσέλιδους ἐπίσης ἔγχρωμους πίνακες εἰκόνων τοῦ Ἰνστιτούτου. Ἡ ἔκδοση τοῦ «Ὁδηγοῦ» αὐτοῦ, πὸν ἦταν ἀναγκαία ἀπὸ χρόνια καὶ πὸν στάθηκε δυνατὸ νὰ πραγματοποιηθεῖ μόνο μὲ τὴ γενναία ἔκτακτη ἐνίσχυση τῆς Διευθύνσεως Ἀποδήμων Ἑλλήνων τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, θὰ προσφέρει ἀσφαλῶς μεγάλες ὑπηρεσίες στοὺς ἐπισκέπτες τοῦ Μουσείου καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου καὶ θὰ συντελέσει στὴν καλύτερη γνωριμία τῶν καλλιτεχνικῶν θησαυρῶν τοῦ Ἰνστιτούτου μας καὶ τῆς ἐργασίας πὸν γίνεται σ' αὐτό. Τέλος, ἐκρίναμε σκόπιμο νὰ δημοσιεύσουμε μικρὸ τεύχος μὲ τὸν τίτλο «*Σύνοψις πεπραγμένων τῆς τελευταίας δεκαετίας (1966 - 1975)*» τοῦ Ἰνστιτούτου πὸν περιέχει τὰ ὀνόματα τῶν ἐρευνητῶν ὑποτρόφων καὶ τῶν φιλοξενουμένων του, τὶς ἐργασίες πὸν ἐτοίμασαν στὸ Ἰνστιτούτο καὶ πὸν δημοσίευσαν στὸ περιοδικό του «Θησαυρίσματα» ἢ στὴ σειρά τῆς «Βιβλιοθήκης» τοῦ Ἰνστιτούτου, τὰ ἐπιστημονικὰ δημοσιεύματα τοῦ Ἰνστιτούτου, τὶς ἐργασίες πὸν ἔγιναν γιὰ τὴν ὀργάνωση καὶ τὴν ἀξιοποίηση τῆς Βιβλιοθήκης, τῶν Ἀρχείων καὶ τοῦ Μουσείου του, καθὼς καὶ ἄλλων βυζαντινῶν καὶ ἑλληνικῶν μνημείων στὴν Ἰταλία (Λιβόρνο, Νεάπολη), τὶς διαλέξεις, τὶς ἐκθέσεις καὶ τὰ συνέδρια πὸν ὀργανώθηκαν στὸ Ἰνστιτούτο, τὶς ἐπιστημονικὲς πληροφορίες πὸν δόθηκαν σὲ διάφορους ἐρευνητὲς καὶ τὴ συμμετοχὴ τοῦ Ἰνστιτούτου σὲ διεθνῆ Συνέδρια, συνόδους, συσκέψεις κλπ., καθὼς καὶ τὰ ἀνακαινιστικὰ ἔργα πὸν ἔγιναν στὰ κτήρια τοῦ Ἰδρύματος. Στὸ τέλος, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ εὐρετήριο τῶν ὀνομάτων τῶν ἐρευνητῶν, φιλοξε-

ΠΑΑ 1976

νουμένων, συνεργατῶν κλπ. τοῦ Ἰνστιτούτου, προστέθηκε καὶ χρήσιμο εὔρετήριο καθ' ὕλην τῶν περιεχομένων τοῦ τεύχους καὶ εἰδικὰ τῶν μελετῶν ποὺ βιβλιογραφοῦνται σ' αὐτό. Πιστεύω πὼς γρήγορα θὰ χρειαστεῖ νὰ σκεφτοῦμε καὶ γιὰ τὴν ἐκπόνηση γενικοῦ εὔρετηρίου ὄλων τῶν τόμων τῶν «Θησαυρισμάτων», γιὰ νὰ γίνῃ εὔχρηστο τὸ πλούσιο συγκεντρωμένο ὑλικό.

Δυὸ ἄλλα δημοσιεύματα τοῦ Ἰνστιτούτου βρίσκονται στὰ τυπογραφεῖα γιὰ τύπωμα, ὁ τόμος 13 (1978) τῶν «Θησαυρισμάτων», ποὺ θὰ κυκλοφορήσῃ τὴν ἐρχόμενη ἀνοιξη καὶ τὸ ὑπ' ἀριθ. 10 δημοσίευμα τῆς «Βιβλιοθήκης» τοῦ Ἰνστιτούτου, τὸ ἔργο τῶν Μ. Ι. Μανούσακα καὶ Ι. Σκουλᾶ γιὰ τὰ ληξιαρχικὰ βιβλία τῶν Γάμων (1599 - 1815) τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος Βενετίας.

Ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὰ παραπάνω, ἡ ἐκδοτικὴ δραστηριότητα τοῦ Ἰνστιτούτου συνεχίστηκε ἐντονότατη καὶ κατὰ τὸ 1976, παρ' ὅλες τὶς ποικίλες ἐναντιότητες.

4) ΜΕΡΙΜΝΑ ΓΙΑ ΣΥΛΛΟΓΕΣ ΤΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ, ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΩΝ, ΑΡΧΕΙΩΝ, ΕΙΚΟΝΩΝ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΚΑΙ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ.— ΣΥΝΤΑΞΗ ΚΑΤΑΛΟΓΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΕΤΗΡΙΩΝ.— ΜΕΡΙΜΝΑ ΓΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΚΕΙΜΗΛΙΑ ΣΤΗΝ ΙΤΑΛΙΑ

α) Βιβλιοθήκη.— Μὲ τὴν κατασκευὴ τῶν τεσσάρων νέων ξυλίνων βιβλιοθηκῶν (βλ. παραπάνω σελ. 335*) ἐλύθη, γιὰ μερικὰ χρόνια τουλάχιστο, τὸ πρόβλημα τοῦ χώρου καὶ τῆς ἀνετης ταξινομήσεως τῶν βιβλίων, ποὺ διαρκῶς αὐξάνονται. Ἐβελτιώθηκε ἐπίσης ὁ φωτισμὸς τῆς Βιβλιοθήκης μὲ νέα φωτιστικὴ ἐγκατάσταση. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀγορὰ τοῦ νέου φωτοτυπικοῦ μηχανήματος ὄχι μόνο θὰ διευκολύνει τὴ διοικητικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ ἐργασία στὸ Ἰνστιτούτο, ἀλλὰ καὶ θὰ πλουτίσει τὴ Βιβλιοθήκη του μὲ φωτοαντίγραφα πολύτιμων καὶ σπάνιων ἐκδόσεων, ποὺ μποροῦν τώρα νὰ φωτοτυπηθοῦν σὲ κοινὸ χαρτί. Ἡ δελτιογράφηση καὶ ταξινόμηση τῶν νέων βιβλίων συνεχίζεται κανονικά. Μετὰ τὴ λήξη τῆς ὑποτροφίας τῆς δ. Κωνσταντουδάκη, τὴν ἀντικατέστησε ὡς προσωρινὸς βιβλιοθηκᾶριος ὁ νέος ὑπότροφος κ. Π. Μιχαηλάρης. Μὲ τὴν πρόσφατη θέσπιση θέσεως βιβλιονόμου τοῦ Ἰνστιτούτου ἐλπίζουμε πὼς γρήγορα τὸ Ἴδρυμα θ' ἀποκτήσῃ μόνιμο εἰδικὸ ὑπάλληλο, ποὺ θὰ ἔχει ἀποκλειστικὴ του μερίμνα τὴν ὀργάνωση καὶ τὸν ἐμπλουτισμὸ τῆς Βιβλιοθήκης.

β) Χειρόγραφοι (φιλολογικοὶ) κώδικες.— Τὰ μουσικὰ χειρόγραφα τοῦ Ἰνστιτούτου ξεγετάστηκαν ἀπὸ τὸν εἰδικὸ μουσικολόγο καὶ φιλόλογο κ. Ἐμμανουὴλ Χατζηγιακουμῆ, ποὺ, περαστικὸς ἀπὸ τὴ Βενετία, μᾶς ἔκαμε ὀρισμένες ὑποδείξεις χρήσιμες γιὰ τὴ μελλοντικὴ σύνταξη τοῦ καταλόγου των. Ἐπί-

σης ὁ φιλοξενούμενός μας κ. Ἴω. Σπαθαράκης ἐξέτασε τὸ χειρόγραφο ὑπ' ἀριθ. 2 καὶ ἐξέφρασε γιὰ τὴ χρονολόγησή του ὀρισμένες ἀπόψεις, παῦ σκοπεύει νὰ τὶς δημοσιεύσει.

γ) Ἐπίσημα πατριαρχικά γράμματα.— Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ παλιότερα πατριαρχικά γράμματα ποῦ ἔχουν δημοσιευτεῖ ἀπὸ τὸν Ἴω. Βελοῦδο καὶ τὸν ὑποφαινόμενο, ὑπάρχουν στὸ Νέο Ἀρχεῖο καὶ νεώτερα, τοῦ ΙΘ' καὶ τοῦ Κ' αἰ., ποῦ συγκεντρώθηκαν μὲ τὸ σκοπὸ νὰ μελετηθοῦν καὶ ἐνδεχομένως νὰ ἐκδοθοῦν.

δ) Ἀρχεῖα.— Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ ἔγγραφα τῶν ἀρχείων τοῦ Ἰνστιτούτου, ποῦ χρησιμοποιήθηκαν ἢ ἐκδόθηκαν στὶς ἐργασίες τῆς δ. Εὐτυχίας Λιάτα καὶ τοῦ κ. Β. Κρεμμυδά στὸν τόμο 12 (1975) τῶν «Θησαυρισμάτων», πολυάριθα ἄλλα ἔγγραφα τῶν ἀρχείων τοῦ χρησιμοποιήθηκαν στὴν πρόσφατη διδακτορικὴ διατριβὴ τοῦ παλιοῦ ὑποτρόφου τοῦ Ἰνστιτούτου κ. Ἀθανασίου Ε. Καραθανάση, *Ἡ Φλαγγίνειος Σχολὴ τῆς Βενετίας*, Θεσσαλονίκη 1975. Ἀκέραιη ἔκδοση ἐπίσης, μὲ εὐρετήριο καὶ εἰσαγωγή, τοῦ καταστίχου ἀριθ. 130 (Β' Μητρώου ἔγγραφῶν) ἔγινε ἐφέτος στὴ διδακτορικὴ διατριβὴ τῆς παλιότερης ὑποτρόφου τοῦ Ἰνστιτούτου κ. Φανῆς Μαυροειδῆ - (Πλουμίδη), *Συμβολὴ στὴν ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος Βενετίας στὸ ΙΣΤ' αἰώνα. Ἐκδοση τοῦ Β' Μητρώου ἔγγραφῶν (1533 - 1562)*, Ἀθῆναι 1976 (Βιβλιοπωλεῖον Νότη Καραβία - Βιβλιοθήκη Ἱστορικῶν Μελετῶν, ἀριθ. 103). Μὲ τὴν αὐξηση τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μελετητῶν τῶν ἀρχείων μας εἶναι φυσικὸ νὰ αὐξάνεται καθημερινὰ καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἔγγραφων ποῦ ἐκδίδονται ἢ χρησιμοποιοῦνται ἀπ' αὐτά, ὥστε νὰ γίνεται ὅλο καὶ δυσκολότερη ἡ ἐνημέρωσή μας καὶ ἡ ἀναγραφὴ των.

ε) Μουσεῖο καὶ εἰκόνες.— Δυστυχῶς οὔτε αὐτὴ τὴ χρονιά δὲν μπόρεσε νὰ ἐπιστρέψει ἀπὸ τὴν πατρίδα της ἡ εἰδικὴ συντηρήτρια τῶν εἰκόνων τοῦ Ἰνστιτούτου κ. Eileen Maitland. Μᾶς διαβεβαίωσε ὅτι θὰ ἐπιστρέψει τὴν ἐρχόμενη ἀνοιξή. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲν προσλάβαμε ἄλλο συντηρητή. Καθὼς ἀναφέραμε ἥδη στὸ κεφάλαιο γιὰ τὰ ἐπιστημονικὰ δημοσιεύματα, ἐφέτος ἐκδόθηκε στὴν ἑλληνικὴ καὶ στὴν ἀγγλικὴ γλώσσα ὁ «Ὁδηγὸς τοῦ Μουσείου τῶν εἰκόνων καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου», ποῦ θὰ ἐξυπηρετήσῃ πολὺ τοὺς ἐπισκέπτες τοῦ Μουσείου. Σκοπεύομε νὰ τὸν ἐκδόσουμε καὶ σὲ δυὸ ἄλλες γλώσσες, τὴν ἰταλικὴ καὶ τὴ γαλλικὴ. Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ ἀνατυπώσαμε σὲ ἔγχρωμα δελτάρια τὶς 32 ὁλοσέλιδες εἰκόνες τοῦ «Ὁδηγοῦ».

Ἡ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν ἐπισκεπτῶν τοῦ Μουσείου ἔφτασε ἐφέτος σὲ 2.157 (τὸ 1975 ἦταν 1.992), δηλαδὴ ἐξακολουθεῖ πάντα νὰ αὐξάνεται. Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς μεμονωμένους ἐπισκέπτες, δεχτήκαμε ἐφέτος καὶ τὴν ἐπίσκεψη ὁμάδων ἐκδρομῶν φοιτητῶν ἑλληνικῶν καὶ ἰταλικῶν Πανεπιστημίων μὲ τοὺς καθηγητὲς των, ὅπως τῶν τελειοφοίτων τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (8 Ἰουλίου) καὶ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης (20 Ἰουλίου) μὲ τὴν καθοδήγηση τῶν καθηγητῶν τους κ. κ. Κ. Μανάφη καὶ Ι. Ἀναστασίου, καθὼς καὶ φοιτητὲς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Siena (27 Μαρτίου) μὲ τὴν καθηγήτρια τους κ. Mara Bonfioli.

Δυστυχῶς, τὸ Μουσεῖο μας, ποὺ ἦταν ὡς τώρα ἐξαιρετικὰ τυχερό, γιὰτὶ ἦταν τὸ μόνον Μουσεῖο τῆς Βενετίας ποὺ δὲν εἶχε πέσει ἀκόμη θύμα κλοπῆς, πλήρωσε ἐφέτος κι αὐτὸ τὸ φόρο του στὴν ἐπικίνδυνα αὐξανόμενη στὴν Ἰταλία ἐγκληματικότητα. Μιὰ μικρὴ εἰκόνα του, ἡ ὑπ' ἀριθ. μητροῦ 116 (ἀριθ. 149 τοῦ καταλόγου Χατζηδάκη καὶ 63 τοῦ πρόσφατου «Ὀδηγοῦ» του), διαστάσεων 27,5×20,0 ἐκ., ποὺ παρίστανε τὸν Εὐαγγελιστὴ Λουκᾶ νὰ ζωγραφίζει τὴν Παναγία, ἔργο μέτριου ζωγράφου τοῦ τέλους τοῦ ΙΖ' αἰ. (χωρὶς, εὐτυχῶς, μεγάλη ἀξία), ἐκλάπηκε ἀπὸ τὸ Μουσεῖο στίς 23 Αὐγούστου, κατὰ τὴ διάρκεια τῆς ἀπουσίας σὲ κανονικὴ ἄδεια τοῦ τακτικοῦ μας φύλακα καὶ τὴν πρώτη μέρα ποὺ ἀνέλαβε ὁ Ἰταλὸς ἀντικαταστάτης του. Ἡ εἰκόνα βρισκόταν στὸ μικρὸ δωμάτιο τοῦ Μουσείου καὶ ἦταν εὐκόλο νὰ τὴν πάρει κανεὶς σὲ ὥρα πολυκοσμίας, χωρὶς νὰ γίνῃ ἀντιληπτὸς ἀπὸ τὸν φύλακα. Ἡ κλοπὴ καταγγέλθηκε στὴν Ἀστυνομία τῆς Βενετίας, στὴν ὁποία παραδόθηκε καὶ φωτογραφία τῆς εἰκόνας, ἀλλὰ δυστυχῶς οἱ ἀνακρίσεις δὲν κατέληξαν ὡς τώρα σὲ ἀποτέλεσμα. Πάντως ἐνισχύσαμε τὰ μέτρα ἐπαγρυπνήσεως καὶ ἐλπίζουμε νὰ μὴν παρουσιαστῇ νέο κρούσμα.

στ) Φωτογραφικὸ ἀρχεῖο.— Τὸ φωτογραφικὸ ἀρχεῖο ἀπέκτησε ἐφέτος νέες μικροταινίες (M 74 - M 78) καὶ νέες φωτογραφίες (Φ 408 - Φ 412) ἀπὸ ἔγγραφα, χειρόγραφα καὶ ἔργα τέχνης.

ζ) Λιβόρο.— Ἐφέτος πραγματοποιήθηκε ἐπιτέλους ἡ ριζικὴ ἀνακαίνιση τοῦ ἑλληνικοῦ Κοιμητηρίου καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ Λιβόρου. Ὑστερα ἀπὸ ἐπιτόπια ἐπίσκεψή μου στίς 17 Ἰουνίου, ὁπότε διαπίστωσα κατάπληκτος τὴν οἰκτρὴ καὶ ἀπίστευτη κατάσταση ποὺ ἐπικρατοῦσε ἐκεῖ ἕξαιτίας τῆς ἀδιαφορίας τοῦ Ἑλληνα ἐπίτιμου Προξένου τοῦ Λιβόρου κ. Ἰω. Μανδάλη καὶ τῶν ἀπαράδεκτων ἐνεργειῶν τοῦ διορισμένου ἀπ' αὐτὸν Ἰταλοῦ φύλακα, ποὺ δὲν ἐδίστασε, μὲ τὴν ἀνοχὴ τοῦ κ. Μανδάλη, νὰ ἐκμεταλλεῖται μὲ κάθε τρόπο τὸν ἱερό αὐτὸ χῶρο,

θεώρησα χρέος μου, για να προλάβω την κατάρρευση του ναού και την καταστροφή των καλλιτεχνικών επιτύμβιων μνημείων, να απευθύνω απεγνωσμένη έκκληση τόσο στο Υπουργείο Πολιτισμού και Επιστημών, όσο και στη Διεύθυνση Αποδήμων Ελλήνων του Υπουργείου Εξωτερικών. Έτσι πέτυχα και από τα δύο μέρη έκτακτες πιστώσεις για τη ριζική ανακαίνιση του Κοιμητηρίου. Η εργασία ανατέθηκε στον Έλληνα αρχιτέκτονα της Φλωρεντίας κ. Θεόφιλο Μπάζα, που εργάστηκε με ζήλο. Ο κ. Ιορδάνης Δημακόπουλος, μέλος της τριμελούς επιτροπής διαχείρισεως των πιστώσεων του Υπουργείου Πολιτισμού για τα ανακαινιστικά έργα του Ινστιτούτου, επισκέφτηκε μαζί μου, στις 20 Αυγούστου, το Κοιμητήριο του Λιβόρνου και έδωσε σχετικές οδηγίες στον κ. Μπάζα για τις επισκευές, που έγιναν και με την επίβλεψη και το ενδιαφέρον του Προξένου της Ελλάδος στη Γένοβα κ. Ηλία Δημητρακοπούλου, ενώ ο επίτιμος πρόξενος του Λιβόρνου κ. Μανδάλης μονάχα εμπόδια έφερε στο έργο, υπερασπίζοντας φανερά το φύλακα, τον όποιον αποφασίσαμε να διώξουμε με κάθε νόμιμο μέσο, για να μην επαναληφθεί ή καταστροφή. Ως τώρα η ριζική επισκευή έχει σχεδόν συντελεστεί (στηρίξη και επιχρίσματα του εξωτερικού περιβόλου, εξωτερικά επιχρίσματα της εκκλησίας, επισκευή της στέγης της, κατασκευή συστήματος αποχετεύσεως των όμβριων υδάτων κλπ.). Ορισμένες μικρότερες εργασίες θα τελειώσουν την άνοιξη, μόλις μπορέσουμε να διώξουμε τον φύλακα, που έχει καταλάβει τους χώρους και τις εμποδίζει.

Έξ άλλου, με την προοπτική της δημοσιεύσεως των επιτύμβιων επιγραφών του Λιβόρνου, που τις έχω από χρόνια συγκεντρώσει και έπεξεργαστεί, έστειλα εκεί τη φιλοξενούμενη του Ινστιτούτου μας δ. Μαρία Κωνσταντουδάκη (23 - 30 Οκτωβρίου), για να μετρήσει και περιγράψει τα καλλιτεχνικά επιτύμβια μνημεία και να κάμει μικρή δοκιμαστική έρευνα στα Κρατικά Αρχεία του Λιβόρνου για την ιστορία του κοιμητηρίου. Η δ. Κωνσταντουδάκη εξεπλήρωσε εύσυνείδητα την αποστολή της και μου προσκόμισε αρκετό υλικό, που θα είναι χρήσιμο για την τελική δημοσίευση. Θα χρειαστεί όμως φυσικά και άλλη συμπληρωματική έρευνα και εργασία στο κοιμητήριο και ιδίως στα Κρατικά Αρχεία του Λιβόρνου, για να συγκεντρωθούν οι ειδήσεις που αναφέρονται στην αγορά του οικοπέδου από τους Έλληνες για την κατασκευή και περίφραξη του Κοιμητηρίου και την οικόδομη της εκκλησίας (1839 - 1845), στους αρχιτέκτονες και τους καλλιτέχνες των μνημείων, στα έγκαίνια της εκκλησίας και του Κοιμητηρίου (1847) κλπ.

η) Τ ε ρ γ ε σ τ η. — Στις 24 - 25 Ιουνίου έστειλα την ίδια δ. Κωνσταντουδάκη και το φιλοξενούμενο του Ινστιτούτου κ. Πασχάλη Κιτρομηλίδη στην

Τεργέστη, όπου εξέτασαν ή πρώτη τὰ ζωγραφικά ἔργα καὶ ὁ δεύτερος τὰ βιβλία καὶ τὰ ἀρχεῖα τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος καὶ μοῦ ὑπέβαλαν σύντομες ἐκθέσεις γι' αὐτά. Οἱ ἐκθέσεις αὐτὲς μοῦ στάθηκαν χρήσιμες, ὅταν, κατὰ τὴν πρόσφατη ἐπίσκεψη στὴν Τεργέστη τοῦ Πρέσβεως τῆς Ἑλλάδος στὴ Ρώμη κ. Ἰω. Κολιακοπούλου, συνάντησα μαζί του τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἑλληνικῆς Κοινότητος καὶ ἀνταλλάξαμε σκέψεις γιὰ τὴ βοήθεια ποὺ μπορεῖ νὰ δοθεῖ ἀπὸ ἑλληνικὴ πλευρὰ στὴν Κοινότητα γιὰ τὴν ταξινόμηση καὶ ἀξιοποίηση τῶν πολύτιμων αὐτῶν κειμηλίων της. Ἐπιφυλάχτηκα νὰ ὑποβάλω, ὕστερα ἀπὸ νέα ἐπίσκεψή μου, σχετικὴ ἔκθεση γιὰ τὰ μέτρα ποὺ εἶναι ἀνάγκη νὰ ληφθοῦν. Ἐλπίζω πὼς ἡ συνεργασία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου μὲ τὴν Ἑλληνικὴ Κοινότητα τῆς Τεργέστης θὰ εἶναι ἐπιστημονικὰ πολὺ ὠφέλιμη

5) ΕΜΠΛΟΥΤΙΣΜΟΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Κατὰ τὸ 1976 ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ Ἰνστιτούτου πλουτίστηκε μὲ 641 νέα βιβλία ἢ τεύχη (ἀριθ. εἰσαγ. 5007-5648), ποὺ προῆλθαν ἀπὸ ἀγορές, δωρεές ἢ ἀνταλλαγές. Ὁ αὐξημένος αὐτὸς ἀριθμὸς τῶν νέων ἀποκτημάτων ὀφείλεται προπάντων σ' ἓναν εὐγενικὸ δωρητὴ ποὺ παρουσιάστηκε ἐντελῶς ἀπροσδόκητα ἐφέτος, τὸν Ἑλληνα συνταξιούχο διπλωματικὸ κ. Γεώργιο Συμεωνίδη, πού, ἐκτιμώντας τὴν ἀποστολὴ τοῦ Ἰνστιτούτου μας, ἄρχισε νὰ μᾶς στέλνει ἀπὸ τὴ Γενεύη, τὴν Ἀθήνα καὶ ἄλλες πόλεις, διαλεγμένες μὲ φροντίδα καὶ γνώση ἀπὸ τὸν ἴδιο σειρὰς πολύτιμων ἑλληνικῶν καὶ ξένων βιβλίων (ἀρχαίους, βυζαντινοὺς καὶ νεοἑλληνες συγγραφεῖς, λεξικά, γραμματολογίες, ἐγχειρίδια, μονογραφίες, ἰδίως γιὰ θέματα τέχνης κλπ.) καὶ ποὺ μᾶς βεβαιώνει πὼς θὰ συνεχίσει καὶ στὸ μέλλον τὶς δωρεές του αὐτὲς καὶ τὴ συγκινητικὴ φροντίδα του γιὰ τὸν ἐμπλουτισμὸ τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Ἰνστιτούτου μας. Οἱ δωρεές γίνονται στὴ μνήμη τῆς συζύγου του Σίβυλλας Γ. Συμεωνίδη († 1975), καθηγήτριας τῆς Ἱστορίας τῆς Τέχνης. Ἡ εὐγνωμοσύνη τοῦ Ἰνστιτούτου στὸν εὐγενικὸ δωρητὴ εἶναι καὶ θὰ εἶναι βαθύτατη.

6) ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Στις 9 Δεκεμβρίου, στὴ μεγάλη αἴθουσα τελετῶν τοῦ Ἰνστιτούτου, διοργανώσαμε διάλεξη τῆς κ. Anika Skovran, συμβούλου τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου τοῦ Βελιγραδίου καὶ φίλης καὶ συνεργάτριας τοῦ Ἰνστιτούτου, μὲ θέμα: «*Ὁ Διονύσιος Della Vecchia Σέρβος τυπογράφος καὶ πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Ἀδελφότητος Βενετίας τὸ 16ο αἰῶνα*». Ἡ διάλεξη, ποὺ ἔγινε στὰ γαλλικὰ καὶ συνοδεύτηκε ἀπὸ προβολὲς ἐγχρώμων εἰκόνων, εἶχε μεγάλη ἐπιτυχία καὶ ἔφερε σὲ φῶς ἄγνω-

στα στοιχεία για την ενδιαφέρουσα αυτή προσωπικότητα, πού είναι συνδεδεμένη και με την οικοδομή του ναού του Ἁγίου Γεωργίου. Ἡ κ. Skontran ὑποσχέθηκε νὰ μᾶς στείλει εἰδική ἐργασία πάνω στὸ θέμα αὐτὸ γιὰ τὰ «Θησαυρίσματα».

7) ΠΑΡΟΧΗ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Ὅπως καθιερώσαμε στὶς προηγούμενες ἐκθέσεις μας, καταγράφουμε παρακάτω τὰ ὀνόματα τῶν Ἑλλήνων καὶ ξένων μελετητῶν πού ἀπευθύνθηκαν σὲ μᾶς με ἀλληλογραφία ἢ πού ἦλθαν καὶ ἐργάστηκαν στὸ Ἴνστιτούτο γιὰ τὴ συγκέντρωση πληροφοριῶν ἢ γιὰ τὴν ἐπίλυση προβλημάτων πάνω σὲ διάφορα ἐπιστημονικὰ θέματα πού τοὺς ἀπασχολοῦσαν.

Μὲ ἀλληλογραφία δόθηκαν πληροφορίες στὸν κ. Δ. Παπαστάμο (Ἀθήνα) γιὰ τρεῖς πίνακες ἑλληνικῆς συλλογῆς ἀποδιδόμενους στὸν Capaletto, στὸν Πρέσβυ κ. Ἀναστ. Ἀντωνόπουλο γιὰ βενετικά σχέδια τοῦ φρουρίου τοῦ Ἄργους ἐπὶ βενετοκρατίας (μαζὶ με φωτοτυπίες τους), στὸν Πρέσβυ κ. Σόλ. Κουντουμᾶ (Ἀθήνα) γιὰ τὴν ἐπίπεδη ὑδρόγειο σφαῖρα (Marramondo) τοῦ Fra Mauro πού φυλάσσεται στὴ Μαρκιανή (καὶ φωτογραφία της), στὸν κ. Στέφ. Μακρυμύχαλο (Ἀθήνα) γιὰ ἐπιστολὲς τοῦ Ν. Κεφαλᾶ στὴ «Gazetta privilegiata di Venezia» (με φωτοτυπία τους), στὸν κ. Ντῆνο Κονόμο (Ἀθήνα) γιὰ ἔγγραφα τῶν Κρατικῶν Ἀρχείων Βενετίας πού ἀναφέρονται σὲ Κονόμους (καὶ φωτοτυπίες τους), στὸν κ. Σπυρ. Ναουμίδη (Ἀθήνα) γιὰ εἰκόνες τοῦ Ἴνστιτούτου με θέμα τὴν Περιτομή (καὶ φωτογραφίες τους), στὸν κ. Ἄνδρ. Ἀνδρουτσόπουλο (Ἀθήνα) γιὰ τὸν κώδικα Miscell. 680 τῶν Κρατικῶν Ἀρχείων τῆς Βενετίας, ὅπου τὸ Catastico ordinario del territorio Vostitza (καὶ φωτοτυπίες του), στὸν κ. Γ. Κεχαγιόγλου (Θεσσαλονίκη) γιὰ τὶς ἰταλικὲς ἐκδόσεις τῆς «Χαλιμᾶς» (καὶ φωτοτυπίες τους), στὸν κ. Κωνστ. Κυριακόπουλο (Πύργος Ἡλείας) γιὰ τοὺς ἀκριβεῖς τίτλους βυζαντινολογικῶν ἔργων, στὸν κ. Ἄντ. Λογαριαστιάκη (Ἡράκλειο Κρήτης) γιὰ τὸν Πάπα Ἀλέξανδρο Ε' (Πέτρο Φιλάρρη) καὶ τὴ βιβλιογραφία του, στὸν κ. Ludov. Maschetto (Πάδοβα) γιὰ ἀρχαιὰ ἔγγραφα ἀπὸ τὴν Κεφαλληνία, στὴ δ. Leda Semino (Γένοβα) γιὰ μελέτες περὶ Θεοδ. Προδρόμου (καὶ φωτοτυπίες τους), στὸν κ. Agostino Sottili (Γένοβα) γιὰ τὸ Νικ. Σεκουνδηνό, στὸν κ. Dante Cechi (Macerata) γιὰ τὶς ἐκδόσεις τῶν Συνταγμάτων τῆς Ἰονίου Πολιτείας (1800, 1803, 1806 καὶ 1817), στὸν κ. Α. Μπουροβίλη (Νεάπολη τῆς Ἰταλίας) γιὰ παραχώρηση φεούδου στοὺς ἀδελφοὺς Λούντζη στὴ Ζάκυνθο (1789), στὴ δ. Maria Rosalba de Luca (Νεάπολη τῆς Ἰταλίας) γιὰ τὰ ἔργα τοῦ Ἰωάννη Ζαμπελίου, στὴν κ. Karolina Kreidl - Παπαδοπούλου (Βιέννη) γιὰ ἐπώνυμο

Ἑλληνα ζωγράφου σὲ εἰκόνα τοῦ 1678, στὸν κ. Werner Bachmann (Λειψία) γιὰ τὶς μικρογραφίες μὲ μουσικὲς ἀπεικονίσεις στὸ ὑπ' ἀριθ. 5 χειρόγραφο τοῦ Ἰνστιτούτου (καὶ φωτοτυπίες τῶν φφ. 21^v, 29^v, 39^r, 49^v, 91^r, 131^r καὶ 165^r), στὴν κ. Enno Layton (Νέα Ὑόρκη τῶν Η. Π. Α.) γιὰ πρόσφατη ἰταλικὴ μελέτη γιὰ τὶς ἑλληνικὲς ἐκδόσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Γυμνασίου τῆς Ρώμης, στὸν κ. Ernst Kitzinger (Harvard University, Cambridge τῶν Η. Π. Α.) γιὰ τὴν ἱστορία εἰκονογραφημένου χειρογράφου τῆς Μαριανῆς Βιβλιοθήκης καὶ στὸν κ. Uwe Schmaltar (Rio de Janeiro Not. Ἀμερικῆς) γιὰ μικρογραφίες τοῦ ὑπ' ἀριθ. 5 χειρογράφου τοῦ Ἰνστιτούτου (καὶ φωτογραφίες τῶν).

Ἐξ ἄλλου ἐπισκέφτηκαν τὸ Ἰνστιτούτο καὶ ἐργάστηκαν στὴ Βιβλιοθήκη, στὰ ἀρχεῖα ἢ στὸ Μουσεῖο του ἢ ἔλαβαν πληροφορίες ἀπὸ τὸ διευθυντὴ του γιὰ διάφορα ἐπιστημονικὰ ζητήματα πρὸς τοὺς ἀπασχολοῦσαν ὁ κ. Karl-Ernst Lupprian (Βενετία) γιὰ τὸ βενετικὸ ἐμπόριο γύρω στὸ 1200, ὁ κ. Werner Schmitz (Βενετία) γιὰ τὸν Dionisio della Vecchia καὶ τὰ τυπογραφεῖα σερβικῶν βιβλίων στὴ Βενετία τὸ ΙΣΤ' αἰ., ὁ κ. Ottavio Vittori (Βενετία) γιὰ τὴ βιβλιογραφία περὶ τοῦ Μεγ. Κωνσταντίνου, ὁ κ. Ant. Ratti (Βενετία) γιὰ πρόσφατες ἑλληνικὲς ἐκδόσεις βενετικῶν ἐκθέσεων καὶ χαρτῶν, ἡ δ. Ambra Avanzini (Βενετία) γιὰ βοήθεια στὸ διάβασμα ἑλληνικῶν χειρογράφων, ὁ κ. Ἡρακλῆς Πυργιανῆς (Βενετία) γιὰ τὶς μνεῖες τῶν κρητικῶν χωριῶν Κρουσώνα καὶ Σάρχου σὲ βενετικὲς πηγές, ὁ R. P. Levon Zekiyan (Βενετία, Isola di S. Lazzaro) γιὰ θέματα βυζαντινῆς ἱστορίας, ὁ κ. Letterio Augliera (Mestre) γιὰ τὴ βιβλιογραφία περὶ Νικοδήμου Μεταξᾶ, ὁ Don Giorgio Fedalto (Πάδοβα) γιὰ τὸν Πάπα Ἀλέξανδρο Ε', ὁ κ. Dino Cottoni γιὰ τὰ μοναστήρια τοῦ Ἁγ. Ὁρους, ἡ κυρία Francesca Pandolfi (Πάδοβα) γιὰ τὶς εἰκόνες τῶν μοναστηριῶν τοῦ Βατοπεδίου καὶ τοῦ Ξενοφῶντος τοῦ Ἁγ. Ὁρους, ὁ κ. Κώστας Λιάκης καὶ ἡ δ. Εὐγενία Ἀλεξίου (Φλωρεντία) γιὰ τὰ βενετικὰ κάστρα τῆς Κρήτης, ὁ κ. Stefano Roncoroni (Ρώμη) γιὰ τὰ προβλήματα τῆς ναυμαχίας τῆς Ναυπάκτου, ὁ κ. Giovanni de Bonfils (Μπάρι) γιὰ βυζαντινὴ βιβλιογραφία, ὁ κ. Δημ. Γκόφας (Ἀθήνα) γιὰ ἀσφαλιστήρια ἔγγραφα τοῦ ΙΣΤ' - ΙΖ' αἰ. ἀπὸ τὰ ἀρχεῖα τοῦ Ἰνστιτούτου (reg. 120), ἡ κ. Μαριάννα Κολουβά - Καραλέκα (Ἀθήνα) γιὰ τὸν κωδικογράφο Γεώργιο Τρύφωνα, ὁ κ. Θεόδ. Γιαννακόπουλος (Ἀθήνα) γιὰ τὰ βενετικὰ κτηματολόγια τῆς Πελοποννήσου, ὁ κ. Ἀθαν. Καραθανάσης (Θεσσαλονίκη) γιὰ τὶς μνεῖες τῶν Brancoveanu στὰ Πρακτικὰ τῆς Ἑλλ. Ἀδελφότητος Βενετίας, ὁ κ. Παναγ. Ζιώγας (Καβάλα) γιὰ ἑλληνικὲς μεταφράσεις ἰταλικῶν ἔργων ἀπὸ τὸ ΙΕ' ὡς τὸ ΙΘ' αἰ., ὁ R. P. A. Failler (Παρίσι) γιὰ βυζαντινολογικὰ θέματα, ὁ κ. Istvan V. Szöts (Βιέννη) γιὰ τὴν πρόσφατη βιβλιο-

γραφία περί Δομηνίκου Θεοδοκοπούλου, ὁ κ. Ἡρακλῆς Καλλέργης (Βιέννη) γιὰ τὸ λόγιό τοῦ Χάνδακα Θωμᾶ Τριβιζάνο, ὁ κ. Mahmut Sakiroglou (Ἄγκυρα) γιὰ τουρκικὰ ἔγγραφα στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ὁ κ. S. Danielsson (Στοκχόλμη) γιὰ τὴν οἰκογένεια τῶν Παλαιολόγων μετὰ τὸ 1453.

8) ΣΧΕΣΕΙΣ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΜΕ ΑΛΛΑ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ.
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΕΣ, ΣΥΝΕΔΡΙΑ, ΚΛΠ.

Τὸ Ἑλληνικὸ Ἰνστιτοῦτο Βενετίας κατὰ τὸ 1976 συνέχισε τὴν ἐπιστημονικὴ συνεργασία του μὲ ἄλλα Ἰδρύματα σὲ ἐθνικὸ ἢ διεθνὲς ἐπίπεδο, ὅπως ἀποδεικνύει ἡ συμμετοχὴ τοῦ διευθυντῆ του σὲ διεθνῆ συνέδρια ἢ συσκέψεις καὶ στὴ διοίκησιν Ἀνωτάτων Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων.

α) Ὁ διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου ἀντιπροσώπευσε τὸ Ἰδρυμα στὸ Δ' Διεθνὲς Κρητολογικὸ Συνέδριό στὸ Ἡράκλειο τῆς Κρήτης (29 Αὐγούστου - 3 Σεπτεμβρίου) καὶ προσφώνησε τοὺς συνέδρους στὴν ἐναρκτήρια συνεδρία. Μαζὶ μὲ τὸν κ. Arnold F. van Gemert παρουσίασε στὸ συνέδριό ἀνακοίνωσιν γιὰ τὴ χρονολογικὴ τοποθέτησιν τοῦ ποιητῆ τοῦ Χάνδακα Στέφανου Σαχλίκη (βλ. παραπάνω, σ. 345*). Ἐς σημειωθεὶ πὼς στὸ Συνέδριό αὐτὸ ἔλαβαν μέρος πολυάριθμοι ἐρευνητὲς πρῶν ὑπότροφοι ἢ φιλοξενούμενοι τοῦ Ἰνστιτούτου μας.

β) Στὸ ΙΕ' Διεθνὲς Βυζαντινολογικὸ Συνέδριό πού ἔγινε στὴν Ἀθήνα (5 - 11 Σεπτεμβρίου) ἀντιπροσώπευσε ἐπίσης τὸ Ἰνστιτοῦτο. Ἀποτελοῦσε μέλος τῆς Ὁργανωτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συνεδρίου καὶ ὀρίστηκε τὴν πρώτη του μέρα, μαζὶ μὲ τοὺς καθηγητὲς P. Lemerle καὶ D. Obolenski, πρόεδρος τῆς πρώτης συνεδρίας τοῦ Ἱστορικῶ Τμήματος.

γ) Ὡς ἐκπρόσωπος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Ἐρευνῶν, ὁ διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου ἔλαβε μέρος σὲ συσκέψεις ἐμπειρογνομῶν ἀπὸ ὅλες τὶς εὐρωπαϊκὰς χώρες πού εἶναι μέλη τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Ἰδρύματος Ἐπιστημονικῆς Ἐρευνας (European Science Foundation) μὲ ἔδρα τὸ Στρασβούργο, γιὰ νὰ ἐξεταστῆ ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο θὰ μπορούν νὰ εἰσαχθοῦν στὸ πρόγραμμα τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ αὐτοῦ Ἰδρύματος καὶ οἱ θεωρητικὲς ἐπιστῆμες παράλληλα καὶ ἰσότιμα μὲ τὶς θετικὲς ἐπιστῆμες. Οἱ συσκέψεις ἔγιναν ἢ μία στὸ Λονδίνο (7 Ἰουλίου) καὶ ἢ ἄλλη στὴν Κοπεγχάγη (29 Σεπτεμβρίου). Στὴν πρώτη σύσκεψιν ἀποφασίστηκε νὰ προταθοῦν θέματα γενικοῦ εὐρωπαϊκοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ ἀπὸ τὴν

περιοχή τῶν βυζαντινῶν σπουδῶν, πού θὰ συζητηθοῦν σέ νέα σύσκεψη τὸν προσεχῆ Ἰανουάριο. Ὁ διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου ἐκ μέρους τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐθνικοῦ Ἰδρύματος Ἐρευνῶν καὶ ὕστερα ἀπὸ συνεννόησή του μὲ κορυφαίους ἐκπροσώπους τῆς διεθνοῦς βυζαντινολογίας, ἐπρότεινε ἤδη τρία θέματα γιὰ ἐπιλογή, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ὑπάρχουν βάσιμες ἐλπίδες νὰ γίνεῖ δεκτὸ τὸ ἓνα καὶ νὰ προωθηθεῖ σὲ εὐρωπαϊκὸ ἐπίπεδο.

δ) Ὁ διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου, ὡς Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς Διοικήσεως καὶ Οἰκονομικῆς Διαχειρίσεως τοῦ Πανεπιστημίου Κρήτης, συνεργάστηκε μὲ τὰ μέλη τῆς Ἐπιτροπῆς αὐτῆς καὶ μὲ τοὺς ἀρμόδιους παράγοντες τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας στὴν Ἀθήνα, γιὰ τὴν ταχύτερη ἔναρξη τῆς λειτουργίας τῶν πρώτων Σχολῶν τοῦ νέου αὐτοῦ Πανεπιστημίου. Μετέσχε σὲ ἀλλεπάλληλες συνόδους τῶν πρυτάνεων τῶν Ἀνωτάτων Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων στὴν Ἀθήνα καὶ στὴ Θεσσαλονίκη καὶ διοργάνωσε τὴν 11ῃ Σύνοδο Πρυτάνεων στὸ Ρέθυμνο τῆς Κρήτης, ἔδρα τοῦ Πανεπιστημίου. Γιὰ τὰ ζητήματα τοῦ Πανεπιστημίου Κρήτης ἀναγκάστηκε νὰ κατεβαίνει συχνὰ στὴν Ἀθήνα, πράγμα πού τοῦ ἐπέτρεψε νὰ παρακολουθεῖ καὶ νὰ προωθεῖ στὸ κέντρο τὰ ζητήματα τοῦ Ἰνστιτούτου καὶ ἰδίως τὴν ἐκτύπωση τῶν ἐκδόσεών του.

ε) Τὸ Ἰνστιτούτο κατέβαλε σοβαρὲς προσπάθειες γιὰ τὴν καλύτερη ἐλληνικὴ προβολὴ στὴν ἐφετινὴ Διεθνῆ Καλλιτεχνικὴ Ἐκθεση Biennale τῆς Βενετίας (18 Ἰουλίου - 10 Ὀκτωβρίου). Ὁ Γεν. Γραμματέας του κ. Σωτ. Μεσσήνης, πού ὀρίστηκε ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ καὶ Ἐπιστημῶν ὡς ἐπίτροπος τῆς Ἑλλάδος στὴν Ἐκθεση, ἀφιέρωσε μὲ ζῆλο σημαντικὸ μέρος τοῦ χρόνου του γι' αὐτὴν ἐπὶ πολλοὺς μῆνες. Ἐφρόντισε γιὰ τὴν ἐπισκευὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Περιπτέρου καὶ τὴν καλὴ παρουσίαση τῶν ἐκθεμάτων τῶν δυὸ Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν (τῆς κ. Ἀγλαΐας Λυμπεράκη καὶ τοῦ κ. Μιχ. Μιχαηλίδη), πού ἀντιπροσώπευσαν τὴν Ἑλλάδα στὴν Ἐκθεση. Τοὺς πρόσφερε κάθε δυνατὴ βοήθεια καὶ ἐνθάρρυνση καὶ τοὺς ἔφερε σ' ἐπαφὴ μὲ τοὺς κύκλους τῶν Ἰταλῶν καλλιτεχνῶν καὶ τεχνοκριτῶν. Κατὰ τὸ ἀνοιγμα τῆς Ἐκθέσεως, πού τὴν ἐτίμησε καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλλάδος στὴ Ρώμη κ. Ι. Κολιακόπουλος μὲ προσωπικὴ του ἐπίσκεψη, διοργάνωσε δεξίωση στὸ Ἑλληνικὸ περίπτερο. Τέλος, μετέφρασε στὰ ἰταλικά κριτικὲς καὶ ἄλλα κείμενα γιὰ τοὺς Ἑλληνας ἐκθέτες, γιὰ νὰ τυπωθοῦν στὸν Κατάλογο τῆς Ἐκθέσεως.

Ἀπὸ τὰ πεπραγμένα αὐτὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου Βενετίας κατὰ τὸ 1976 προκύπτει πὼς τὸ ἔτος αὐτὸ ἦταν τὸ δεύτερο εὐοίωνο γιὰ τὸ Ἴδρυμα ἔτος. Τὸ Ἰνστιτούτο ἐξασφάλισε τὴ μονιμότητα τῶν ὑπαλλήλων του καὶ τὴν παγίωση τῆς ἐνισχύσεώς του ἀπὸ τὴν Πολιτεία, ὅπως ἀρμόζει στὴν ὑψηλὴ του ἀποστολή. Ἔτσι μπόρεσε νὰ συνεχίσει τὸ ἐπιστημονικὸ του ἔργο ἀπερίσπαστα καὶ γόνιμα. Τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἐνισχύει τὴν αἰσιοδοξία μας γιὰ τὸ μέλλον τοῦ Ἰδρύματος.

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου

Μ. Ι. Μανούσασκας